

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNISTVO: ZAGREB, ILICA BROJ 31 III. KAT.
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

PRETPLATA: GODIŠNJE K 240, POLUGOD. K 120, ČETVRTGOD.
K 60, POJEDINI BROJ K 6.— IZLAZI SVAKOG PETKA.

Šekelska akcija za godinu 5683.

Apel Egzekutive.

Cijonistima!

Započela je šekelska akcija u ovoj godini. Više no milijun šekelskih potvrda razaslano je svim zemaljskim i posebnim savezima.

Šekelski rad ove godine stoji u znaku palestinskog mandata i Jewish Agency-a. Potvrdom mandata je međunarodno priznato, da cijonistička Organizacija vodi u ime židovskoga naroda palestinsku akciju. Da se održi u toj visokoj časti, mora Cijonistička Organizacija uvijek iznova da dokaže, da ona u istinu zastupa volju židovskoga naroda. Ona mora dokazati, da je židovski narod u njezinom taboru. Ne može to bolje učiniti no šekelskom akcijom. Ko plaća šekel izjavljuje time, da hoće židovsku domaju u Palestini. Naša je zadaća, da potražimo u židovskom narodu sve one, koji su voljni da dadu ovo očitovanje. Znamo, da je to pretežita većina Židova. Moramo ih naći, moramo ih opomenuti, moramo od njih dobiti šekel.

Stoga napred na djelo! Neka odbori svih cijonističkih zemaljskih i posebnih saveza smjesta vijećaju o tome, kako će najuspješnije provesti u ovoj godini šekelsku akciju; neka se pobrinu, da njima pripisane šekel blokove dobiju i najmanja mjesta i grupe, da se ovi blokovi poprate pozivima i instrukcijama, da se ne gubi vrijeme, i da se sakupljeni novac smjesta doznači centrali.

Neka se Hanuka-tjedan proglasi šekelskim tjednom, a makabejske slave neka se u cijelom svijetu iskoriste razlažući židovskoj javnosti povećanu važnost šekela. Neka se prirede, gdje god Židovi stanuju, šekelske skupštine. Naši prijatelji u svim zemljama neka se pobrinu za to, da bi uspjeh šekelske kampanje bio dokazom nesavladive životne snage i stalnog porasta našeg narodnog pokreta.

Upravljamo stoga na sve cijonističke saveze cijeloga svijeta, na svako društvo i na svakog pojedinog cijonistu apel, da svojim radom doprinese k tome, da šekelska akcija u godini 5683. postane triumfom Cijonističke Organizacije.

London, dne 1. decembra 1922.

Egzekutiva Cijonističke Organizacije.

Svjetski kongres

Cijoniste, ortodoksi i asimilanti!

Naravni razvoj težnje židovskoga naroda za Erec Israelom naći će u svjetskom kongresu nov poticaj i izražaj.

Nekoji od naših vodja boje se površno-

sti, koja bi nastala, drže, da bi cijonizam izgubio na prodornoj snazi. Misle, da još nije došlo vrijeme da napuštaju položaj predstraže.

Naš pokret nije pitanje snage, nego narodno pitanje. O cijonistima zavisi, da li će i nadalje ostati na čelu, što bi sigurno još bilo potrebno.

Vanjski i nutarnji neprijatelji osmutka narodne domaje bivaju svakim danom brojniji i samo pod prokušanim vodstvom naših izabраниh predboraca možemo se nadati, da ćemo stečeno održati i izgraditi.

Čim će biti veći uspjeh Židova u Palestini, tim će se ih više suzbijati. Jedan dio hrišćana još uvijek ustraje uz legendu o zabacivanju djece Izraelove. Njegovi sljedbenici se boje, da bi ispunjenjem proročanstva profeta njihova nauka bila oslabljena. Stoga smatrat će se svaka nova kolonija, svaki socijalni i ekonomski napredak u Palestini od mnogih hrišćanskih krugova kao poraz i gonit će ih na što žešću protuobranu.

Još nije došlo vrijeme, gdje se svi ljudi osjećaju braćom. Još nijesu spoznali, da na zemlji ne može biti sreće, koja bi bila postignuta potlačenjem bližnjega.

Da bi se što bolje opirali svim zapletajima, koji nas čekaju, dužnost je svakog cijoniste, da nadje što više braće kao surborce. U tom radu nailaze danas cijoniste na brojne poteškoće, koje se često čine nesavladivima; s jedne strane kod asimilanata, s druge strane u pojačanoj mjeri, kod ortodoksa.

Asimilanti su djeca vidljivog uspjeha. Jedne tjera u neprijateljski tabor taština, druge jagma za mjestima ili ostaju indiferentni. Oni ne će da žrtvuju svoju, gubitkom samopoštivanja, skupo stečenu poziciju u društvu, svoju udobnost ili omiljele običaje, ideji, koja im ne obećaje neposredne koristi. Oni se ne će promijeniti, dok Palestina ne će postati zemljom naših snova.

I kad bi nam uspjelo, da već sad predobijemo nekoje asimilante, tad bi oni u najboljem slučaju samo išli s nama, ali nikada ne bi bili pomagači. Nedostaje im poleta, ustrajnosti i požrtvornosti.

Od mnogo je veće važnosti, možda čak i odlučno za uspjeh obrve naroda Izraela, stajalište ortodoksije prema cijonizmu.

Trebamo snagu, jakost vjere i požrtvornost ortodoksa. Njihov upliv na masu je snažan. Njihova revnost poući će sobom i one, koji krzmaju.

Što je jakost židovstva?

Što je uzdržalo židovstvo kroz vijekove? Što daje židovstvu i danas onu snažnu svježinu, koja omogućuje, da se

ono, što se držalo mrtvim, probudi k novom životu?

Vjera je to!

Vjera je to u bolju budućnost, koja će doći i koja mora da dodje. Vjera je to u ljubav k čovječanstvu, koju siše dijete s majčinim mlijekom i koja se uzgaja u obitelji. Vjera je to u živi život, koji je jači od smrti.

Ortodoksni Židovi bili su budni čuvari naših tradicija. Neizmjerne i beskonačne su žrtve, koje su doprinijeli za Toru, Cijon i Erec Israel.

Tko od cijonista može da preuzme odgovornost da otkloni pomoć, što je možemo dobiti od ortodoksa, i ako pobijaju vanjske forme i uredbe cijonizma?

Kako to, da cijonizam još danas tako teško prodire kod velikoga dijela ortodoksa?

Zar je Cijon izgubio svoj čarobni zvuk?

Ili možda cijoniste nijesu udarili u prave strune, te melodija ne odjekuje u potpunoj harmoniji?!

Uzrok tome možemo prije da osjetimo, no da ga izrazimo preciznim riječima.

Svjetski će nam kongres odgovoriti na nekoja od tih pitanja.

Moderni cijonizam više je produkt zapada, no njegov cilj izgradjen je na ideologiji istoka.

Zapadni narodi žive u svijetu triju dimenzija; i ako se mogu pojedini prosvjeđeni duhovi da uzdignu nad materijom, masa još uvijek prijanja uz konkretno, uz mehaničke emanacije života. Narodi, koji znadu u najvećoj mjeri da iskoriste tekovine tehnike i organizacije, smatraju se vodjama civilizacije.

U Orijentu nije tome tako.

Tamo se materijalnome pridaje mnogo manje važnosti.

Moglo bi se govoriti o četvrtoj dimenziji, koja uzdiže duhove nad materijom i koja ih čini sposobnima, da shvate život i bivstvovanje u naravi sa višeg gledišta.

A kako je velika masa našega naroda u srcu ostala narod istoka, ne mogu materijalne tekovine cijonista same učiniti onaj dojam na narodnu masu, koga se očekuje.

K tome dolazi, da mnogi cijoniste više riječima i formama no svojim činima vrijeđaju osjećaj ortodoksnih Židova.

Koketiranje s ateizmom, naduto htijenje egzaltiranih fanatičara, koji sve hoće da bolje znadu i prave, mrsko držanje prema pojedinim starim časnim tradicijama, stvara dubok jaz između raznih slojeva našega naroda.

S druge strane stoje ortodoksi previše pod uplivom četvrte dimenzije. Ogradjeni

od slobodnih životnih emanacija, zatočeni unutar zidina geta, stvorili su svijet simbole i forma, koji je u protimbi prema pulzirajućem životu.

Naslagali su neprestano oko jezgre židovstva novih vanjskih kora. Oni brane te kore požrtvovnošću i upornošću, kao da se radi o cjelini i izvrgavaju time jezgru opasnosti. Prividnost i istina kod njih su tako srdačno isprepletene, da im je teško da bez predrasuda ispituju nove probleme u Erec Jisraelu. Velik dio ortodoksa još nije spoznao etičku vrijednost cionizma. Za njih je vjerski zločin saradivati s ljudima, koji su u njihovim očima nečisti.

Moramo otkrivati rane kod cionista i ortodoksa, da ih uzmožemo liječiti. U interesu vjere i naroda.

I u galutu valja plodnim učiniti pješčare, trulim močvarama oduzeti otrovni dah i okamenjenu površinu očistiti od korova, koji je uhvatio dubok korijen.

»Razorena su stara mjesta naših tradicija, novi duh traži novo polje i samo u domaji profeta moći će i naći će mira, samo tamo razvit će se k staroj moći, nakon što su za navijek raskinuti okovi, što su zemlju sapeli i učinili pustinjom!«*

I uspjeh će nam. Cionizam i njegovi sljedbenici mijenjaju svoj mentalitet, čim dodju u kontakt s Erec Jisraelom. Iz zapadnog produkta postaje naš pokret dijete Istoka.

Kad bi se hladno i trezveno proračunalo, koliko treba rada, požrtvovnosti, vremena i novaca, da se pusto zemljište pretvori u plodnu oranicu, ne bi se veći dio onoga, što je danas u Palestini stvoreno, uradio.

I gle, dogodi se čudo! Trezveni organizatori, hladni političari i ljudi brojaka postaju maštovita djeca prirode. Djeluje na njih upliv četvrte dimenzije. Oživljavanje prirode postaje simbolom preporoda djece Izraelove. Vodje znadu, da je narod s njima, kad se radi o tome, da se zemlja

*) Iz moje brošure: »Erec Israel, vrt našeg veselja«.

iznova probudi k životu; da materijalne žrtve uopće ne dolaze u obzir, ako hoćemo da postignemo cilj.

I ortodoksi promjenit će svoj mentalitet u slobodnom životu u Erec Jisraelu. U borbi s prirodom, koja se opire, ozdravit će tijelo i duša. Ortodoksi će uvidjeti, da nije više nužno, da brane vanjsku koru, korovi s desna i lijeva sami će otpasti. Neprijateljska braća složno će opet zajednički raditi. Oni će zajednički dati mandatu, koji je tek nesigurna forma, okvir, pravu sadržinu. U zemlji otaca razvit će se sjeme židovstva do nenadanog cvata, koji će svojim slatkim miromirisom ispunjati svijet.

Svaki cionista treba da je svjestan toga, da pripada pokretu, koji hoće da nastavlja vijekovima staru narodnu zajednicu u Erec Jisraelu. Naše pravo na Palestinu baziramo na našoj pripadnosti k židovstvu. To nam pravo nameće i dužnosti.

Teške dužnosti, kao što je sav židovski moral sazdan na zakonima dužnosti.

Treba da... i ne treba da...

Cionista ne treba da slijedi samo sopstvenim svojim pobudama, ne smije da se bezgranično prepusti svome individualnome osjećaju.

Da postignemo svoj cilj treba da se sami savladamo i sami ograničujemo.

»Para el entendidor, pocas palabras« (Razumnome dostaju nekoliko riječi).

U tom smislu neka se radi za svjetski kongres.

*

Svjetski će se kongres održati.

Svjetski kongres ne će ispuniti prevelike nade njegovih pristaša, a niti će se ispuniti bojazni njegovih protivnika. Ne će svi židovski krugovi poslati svoje zastupnike k svjetskom kongresu, ali on će ih siliti, da zauzmu stajalište prema problemu obnovnoga rada u Erec Jisraelu.

I to je velik napredak.

Spoznat ćemo i jasnije ćemo vidjeti slabosti našega pokreta. Umornost, koja

je zahvatila mnoge cioniste, zamijenit će opet veselo bojovno raspoloženje.

Cionizam proizaći će iz svjetskog kongresa prema unutra ojačan, učvršćen i pročišćen.

Židovsko srce za to je jamstvo.

Inž. David H. Asriel, Beograd.

Židovsko školstvo

Svojom su raštrkanosti izgubili Židovi među sobom svaku vezu. Bez oslona na ma kakovu općenitu organizaciju i duševni centrum oni su živjeli zatvoreni u svojim općinama, koje su predstavljale jedinu društvenu stanicu galutskog židovstva. Što se u takvim silnim društvenim oblicima dalo stvoriti?

Velikim finansijskim žrtvama podizale su općine svoje škole, u kojima se poglavito gajila obuka židovske vjere, ali koje su uporedo u mnogom pogledu bile važne vrline za židovsku kulturu. Ove škole sazdate na skroz demokratskom principu omogućivale su svakom, ma najneznačajnijem ingovčiću, da kraj dobre duševne apercepcije urone u prastaru fisučeljnu židovsku kulturu.

Židovi — ma bili oni i bez vanjske organizatone veze — nijesu nikada izgubili duševnu vezu sa ostalim židovskim česticama svoga naroda i u svim školama nezavisnih općina provejavala je učenike ista nostalgija, ista čežnja za idealima židovstva.

Slika se židovskog školstva nije promijenila niti onda, kada su se otvorile zidine geta. Židovi s prestankom geta nijesu dobili organizatnog impulsa, već su dapače prodiranjem asimilatorstva jedine društvene stanice — općine izgubile na svojoj srdačnosti, na bezuvjetnoj podređenosti svojih pripadnika pod interese zajednice. Jenjavanjem jakosti konfesionalne veze nijesu Židovi niti bezuvjetno slali svoju djecu u židovske škole, tako da je u prvi mah izgledalo, da je židovska škola, kao jedino stjecište židovskog života, došla u opasnost.

No kraj svih nastojanja asimilatorstva Židovi se nijesu sliili u more drugih naroda. Židovstvo ostalo je broičano intaktno, ako nije raslo.

Feuilleton

JEVREJSKI JEZIK U SVOM KULTURNO-HISTORIJSKOM RAZVOJU.

Piše dr. M. Margel.

I.

Dovijest jevrejskoga jezika prirodno je najješnje vezana o povijest jevrejskoga naroda, u koliko je jevrejski jezik nužni posrednik između cjelokupne kulture čovječanstva i kulture jevrejskoga naroda. Sveukupni su jezični proizvodi, sastavljeni jevrejskim jezikom, tako reći živi svjedoci jednoga kulturno-historijskoga razvoja od gotovo četiri tisućgodišta. Nijedan semitski jezik nije na znatni dio indoevropske jezične skupine uljecao poput jevrejskoga jezika. Brojne radnje Steinthalove pokazaše, da jezik ne valja shvatiti tek sa stajališta užih srodstvenih odnosa, t. j. ne samo logički, već i psihologijski. Jezik je kao takav podvrgnut zakonu razvoja, kojega bi pojave trebalo tumačiti psihologijskom i povjesnom metodom. No mladenačko je doba jevrejskoga kao i svakog drugog jezika zaštrto neprozirnom tamom. Mi ne znamo, kad se u jevrejskom jeziku potpuno završio samostalni razvoj onih značajnih crta, kojima se on razlikuje od ostalih semitskih jezika, a naročito od srodnih mu kananskih (feničkih) na-

rječja. Do mom je uvjerenju tek toliko sigurno, da se taj proces završio još prije, no što se bujica jevrejskoga naroda oko 1400. pr. Kr. bila rasula po Palestini. U ono doba govorio je već odavno jevrejski narod bogatim, oblikom dotjeranim jevrejskim narodnim jezikom. To naše mnijenje polkrepljuje u punome opsegu takozvana »Pjesma Deborina« (Šuci, pogl. 5.), dragocjeni biser starojevrejskoga pjesništva. Ta ova veličajna umjetnina potječe iz 13. pretkršćanskoga vijeka. Bernfeld je (Die jüdische Literatur, Berlin 1921., str. 14—18) uspješno razložio, da pomenuta pjesma nije najstarija književna tvorevina jevrejskoga jezika, već da je ona imala više drugih preteča.

Na osnovi starobiblijskih isprava dade se ustanoviti, da jevrejski narod nije naselio Palestinu u zatvorenoj skupini i u jedan mah, već u više dugim vremenskim razmacima rastavljenih pohoda. Na izmaku 3. tisućgodišta pr. Kr. zbilo se prvo iseljenje Jevreja u Palestinu iz grada Ura u Kaldeji (por. Friedr. Delitzsch, Babel und Bibel, Leipzig 1921., str. 7—8.) pod vodstvom Jevrejina Abrahama. Sve do danas krivo shvaćana biblijska predaja: »Arami obed abi — putujući Aramejac bijaše moj praotac« (5. knj. Mojs. 26, 5) ne kazuje nipošto, da je praotac jevrejskoga naroda bio Aramejac, već što više netko, koji

je tek rodom bio iz Arameje (por. Mojsije: išmieri; Heinrich Loewe, Die Sprachen der Juden, Köln 1911., str. 13.; Georg Beer, Pesachim, Giessen 1912., str. 194.). Medjutim nauka još nije ustanovila, da li je pradomovina jevrejskoga naroda bila Arabija ili Arameja. Biblijska se predaja odlučuje za potonju (por. Jeseskel 23. 15).

Ozbiljni istraživaoci bez predrasuda već su napustili teoriju o mitologizovanju plemenskih imena jevrejskoga naroda, po kojoj bi njihovi nosioci bili nehistorijski heroes eponymi. Izuzevši ispravno shvaćanje K. O. Müllera (por. Kroll, Geschichte der Klassischen Philologie, Leipzig 1909., str. 134 i sl.) o mitu, koji u sebi krije odjeka historijskih događaja, smatralo se velikim otkrićem, kad su se prije više od tri decenija u jednome natpisu egipatskoga faraona Dhutmesa III. (1500. pr. Kr.) pronašla imena plemenskih predja Jevreja (por. Kitlel, Die orientalischen Ausgrabungen und die ältere biblische Geschichte, Leipzig 1908., str. 18.). Hommel je (Die semitischen Völker und Sprachen I., Leipzig 1883., str. 118. i sl.) nepobitno ustanovio, da Abraham nije mitologijska pojava, već pravo lično ime iz staroga doba. U prosincu-siječnju 1901./2. našao je francuski arheolog de Morgan medju ruševinama Akropole u Suzi na prastari, ona-

Nostalgija Židova dobila je razvitkom nacionalističke ideje novih pobuda. Riječi naše hagade: »slijedeću godinu u Jeruzalemu« poprimile su polagano u židovskim naučenjima konkretnije forme, a bezuvjetno je bio najjači korak u razvitku židovstva, kada je Herzl prije četvrt stoljeća stvorio organizaciju svjetskog karaktera, koja je obuhvaćala sve Židove, ma gdje oni boravili.

Cijonistička organizacija postala je duševni centrum, koji je skupio sve one silne žestice, koje su do onda lavirale u borbi života bez pravog putokaza, bez kompasa.

I ako je politički program cijonizma bio uperen na koncentraciju Židova izvan galuta, to je cijonizam svojom nacionalističkom notom galutu dao i jakih pobuda. Ukazala se je potreba za uzgojem našega podmlatka u duhu narodnog ponosa, u duhu naše narodne uspravnosti. Praktično došla je ova nota do izražaja sa hebraizacijom škola i otvaranjem tečajeva za živi hebrejski jezik a i izvan palestinskog tla nikla su sporadično u većim židovskim centrima srednja učilišta sa oslonom na narodnu židovsku svijest.

No nema sumnje, da su tek nakon svjetskog rata, a po prihvatlu principa zaštita narodnih manjina dane pretpostave za jači razvitak žid. školstva. Kako Židovi u mnogim zemljama sačinjavaju vidne manjine, to nema sumnje da će te države u održanju preuzetih svojih obveza ne samo dozvoljavati, već i stvarati i o svom trošku uzdržavati židovska učilišta. U Poljskoj, Čehoslovačkoj i u Rumunjskoj moraju nastati židovske škole u modernom židovskom narodnom duhu.

A kako stoji u nas? Veće naše općine podržavaju o svom trošku konfesionalne škole, u kojima se gdje više gdje manje priklanja pažnja učenju hebrejskog jezika i kulture. No kako brojčano Židovi tek u Vojvodini sačinjavaju neku vidnu manjinu, to bi se tek tamo dala razviti veća djelatnost za ustrojenjem naših učilišta po državnoj vlasti. Početak je učinjen sa narodnom židovskom školom u Velikom Bečkereku, a uvjereni smo, da će se borbom moći prosljediti ovaj utri put oko podizanja naših narodnih škola. Naši bi vojvodanski Židovi trebali na ove mogućnosti

svrnuti pažnju već iz oportunističkih razloga, ako već u njima nije sazrela spoznaja, da su te škole potrebne odgoju našega podmlatka u narodnom židovskom duhu. Uporedo s tim držimo, da bi se i u tom pravcu Savez jevrejskih bogošlovnih općina morao aktivirati, pa iskreno žalimo, da u tom, kao i u mnogom drugom pogledu Savez ne razvija djelatnosti. Bez borbe nema napretka, a Židovi navikli borbi trebali bi upri sve svoje sile, kako bi svom podmlatku omogućili onaj narodni odgoj, koji odgovara našim idealima.

M. H.

Peter Schweizer

Iz New-Yorka stigla je brzojavna vijest, da je Peter Schweizer poznati vođa cijonista i predsjednik američanskog Keren Hajesoda naglo umro.

Neočekivana smrt naglo nam je otela Petra Schweizera, koji je nakon kratke bolesti umro na posljedicama jedne operacije. U njemu gubi cijonistički pokret i sva praktična preduzeća za obnovu Palestine požrtvovnog vodju i podupiratelja.

Peter Schweizer, koji potiče iz Rusije, u ranoj se mladosti nastanio u Americi te je trgovačkim i organizatornim svojim sposobnostima stekao odlični komercijalni i socijalni položaj, a da je pri tome sačuvao svoj interes za sva socijalna pitanja. Činjenica, da je stajao na čelu velikoga poslovnoga preduzeća, čije su veze obuhvatile cijeli svijet, nije umanjila njegov interes za socijalna pitanja. Neko vrijeme priključio se demokratskom socijalističkom pokretu i stajao je s pojednim vodjama američanskog socijalizma u prijateljskim odnosajima; kasnije se sve više priključio cijonizmu. Mnogo doprinio je njegovom povratku u židovstvo upliv njegove supruge, koja uživa opće poštovanje. U cijonističkoj organizaciji Amerike doskora je dobio odlični položaj i pod Louisom Brandeisom postao je blagajnikom organizacije. Njegov savjet a svim ekonomskim i financijskim pitanji-

ma cijenjen je uvijek kao savjet stručnjaka i sva su pitanja financijske naravi njemu predata. Kad je nakon londonske godišnje konferencije izbio poznati konflikt u Americi, nalazio se Schweizer sa svojom ženom na putu u Palestinu. U Palestini odlučio je na vlastiti trošak provesti gradnju bolnice u Tiberiasu. Nakon povratka u Ameriku stavio se Peter Schweizer, kad je došlo do konačne odluke između oba smjera, odlučno na stranu sadašnje opozicije, koja se založila za autoritet i jedinstvo svjetske organizacije i Keren Hajesoda. Kad je dr. Weizmann s drugim cijonističkim vodjama upravio apel za Keren Hajesod, bio je on jedan od prvih, koji su se stavili na raspolaganje i dali svoj maaser. Nakon godišnje konferencije u Clevelandu, na kojoj je opozicija dobila vodstvo, preuzeo je Peter Schweizer u novoj upravi odlično mjesto, a ujedno i predsjedništvo američanskog Keren Hajesoda, koji je tako vodio, da su uspjesi Keren Hajesoda u Americi omogućili nastavak našeg palestinskog rada. Schweizer bio je uz to i najodličniji zastupnik Amerike na cijonističkom kongresu u Karlsbadu i na zadnjoj godišnjoj konferenciji, kojoj je izvjestio o radu u Sjedinjenim državama i obećao u ime američanskog židovstva daljnji razvoj akcije.

Njegova smrt u času odlučnog rada i velike odgovornosti težak je gubitak za cijonističku organizaciju, koja ga je na Karlsbadskom kongresu pozvala u financijsko i ekonomsko vijeće, kao i za američansku organizaciju, a naročito za Keren Hajesod, za koji je tako požrtvovano radio. Schweizer nije se zadovoljio samo radom za ove organizacije i fondove. On se stavio na čelu akcije za namaknuće kapitala za Ruthenbergovo društvo, a ujedno je preuzeo da vodi kampanju za židovsku kolonijalnu banku. Pored svih ovih zadaća on se živo interesirao i za jevrejsku kulturu, za razvoj jevrejskog nakladništva kao i za druge duševne zadaće te doprinio i sam znatne materijalne žrtve.

Njegova smrt ostavlja gotovo neispu-

mo dovučeni babilonski zakon, uklesan u kamen. Bio je to babilonski zakonik kralja Hamurapi-a, kojega veoma stara, biblijska vijest (1. knj. Mojs., pogl. 14.) zove Amrafelom i prikazuje suvremenikom Abrahamovim. Tek je u našem vijeku valjalo otkriti kamen, da bude zasjeđena četirisućljetna predaja o zbiljskoj egzistenciji Jevrejina Abrahama. Pokojni je oštromni semitolog David Heinrich Müller (Die Gesetze Hammurabis, Wien 1903.) iznio dokaz, da su biblijski zakoni, koji su nalik na Hamurapijev zakonik, prošli samostalnim razvojem (2. knj. Mojs., pogl. 21.—23.). Etičke pojmove pravičnosti i pravednosti poznaje jevrejski jezik već u prvoj polovini drugoga tisućgodišta pr. Kr. (1. Mojs. 18, 19.), dok ih babilonska kultura nije ni pravo poimala. Poglavlja 21.—23. u drugoj knjizi Mojsijevoj jasno svjedoče, da je jevrejski jezik u drugom prekršćanskom tisućgodištu stvorio svoje vlastite, samostalne nazive na području prava.

Već u doba Hamurapijevo zvaao se praotac jevrejskoga naroda »Ibri«, Jevrejin (1. Mojs. 14, 13). Ovo je ime prvobitno i ne znači, kako se još danas pogrešno misli, »nomad, Beduin, putnik«, nihi, kako su stari držali, »prečanin, koji je došao s onkraj Jordana ili Eufrata«, već ga valja unatoč mnogojakih prigovora

svesti na patronim »Eber« (1. Mojs. 10, 21, 24, 25; Midraš Berešit raba 42, 13). U svih starih naroda bijaše ime naroda prvobitnije od naziva zemlje, jer se pojam teritorija i gołovo nije isticao. Tek iz izmena naroda izvodila su se imena zemalja (por. Erec Haiavrim 1. Mojs. 40, 15; kasnije Admať Jisrael, Erec Jisrael 1. Sam. 13, 19; Jeheskel 7, 25; 27, 17). Tako se u stara vremena podrijetlo čovjeka nije izražavalo oznakom zemlje, nego naroda (por. O. Schrader, Die Indogermanen, 22. izd., Leipzig 1916., str. 34. i sl.). Čini se, da je tome bilo upravo ovako i u jevrejšini. »Abraham ha »Ibri« (1. Mojs. 14, 13) značilo je prema tome: Jevrejin Abraham, t. j. koji je potekao od naroda jevrejskog. Iz Tell-el-Amarnskih se pisma razabire, da je jevrejski narod u 15. vijeku pr. Kr. bio poznat Babiloncima pod imenom »Habiri«, a Egipćanima pod imenom »Aperu« (por. Heyes, Bibel und Agypten I., str. 150.—158.). Prema tome je narodno ime »Ibri« prastaro, a Jevreji ga upotrebljavahu u saobraćaju i s vlastitim sunarodnjacima i sa strancima (por. 2. Mojs. 21, 2; 5. Mojs. 15, 12; 1. Sam. 13, 3. 7; 14, 21).

Iz narodnog imena »Ibri« izvodilo se ime jezika toga naroda. Kad su u staro doba htjeli da označe jezik kojega naroda, rekoše »narod sa svojim jezikom« (por. 1. Mojs. 10, 5. 20.

31.). Tek u 8. vijeku pr. Kr. poznaje jevrejski jezik posebne nazive za svaki jezik. Od toga vremena do otprilike god. 200. pr. Kr., dakle do kanonizovanja biblijskih knjiga, nazivala se jevrejšina »Jehudit«, t. j. judejski jezik (por. 2. Kralj. 18, 26, 28; Nehemja 13, 24). U poegzilskoj se jezičnoj upotrebi (od 445. pr. Kr.) nazivom »Jehudit« za jevrejšinu oštro lučio vulgarni jezik Galilejaca od klasičnoga govora Judejaca (por. Talm. bab. Erubin 53 a). Naziv »Jehudit« izvodio se iz narodnog imena »Jehudim«, koje je počevši od progona bilo profegnuto na čitavu jevrejsku narodnost, pa odalle i ime »Jehudi« (Židov). Iz Jezaje 19, 18 proizlazi, da su u 8. vijeku pr. Kr. u inozemstvu zvali jevrejski jezik »Sfat k naan«, t. j. jezikom Kananaca.

Još u 5. vijeku pr. Kr. zovu grčki pisci Jevreje sad Fenićanima, sad Sircima, a sad Palestincima (por. Herodot III., 5). Aristotel, koji je navodno znao za »Judaioi«, ubraja ih među Sirce (por. Schürer, Gesch. d. jüd. Volkes, III. Leipzig 1909., str. 156. 519.). Kako sam odmah na početku ovoga odsjeka imao prilike da dokažem, donesoše Jevreji svoje jezik oko god. 1400. pr. Kr. u Palestinu. Jevrejski se jezik dakle još prije svoga doticaja s kananskom kulturom i posve nezavisno od nje do-

nivu prazninu. Svojim plemenitim bićem stekao je mnoge prijatelje ne samo u cionističkom pokretu, već i izvan naše organizacije.

Dvije godine Keren Hajesoda

Rezultati i vidici.

Piše dr. Jacques Adler, Leipzig.

Na godišnjoj konferenciji u Londonu 1920. osnovan je Keren Hajesod; kongres u Karlovim Varima 1921. potvrdio ga je, a godišnja konferencija u septembru 1922. primila je do znanja izvješće o njegovom djelovanju i izjavila, da se Keren Hajesod kao financijski instrument obnove Palestine, kao centralni fond za kulturne i gospodarske zadaće u Erec Israelu pokazao valjanim i da to i u buduće očekujemo.

Keren Hajesod danas nije više samo program, već je i tradicija. O toj tradiciji, priča nam opširno izvješće, što ga je londonski glavni ured Keren Hajesoda podnio godišnjoj konferenciji u Karlovim Varima, vrlo interesantan dokument, koji je sada objelodanjen.

Na koncu ljeta 1920. upoznala je židovska javnost prvi put ime »Keren Hajesod«, danas nakon nešto više od 2 god., znači on ne samo u židovskim krugovima, nego i u općoj politici, vrlo važan faktor za gospodarsku reorganizaciju staroga Istoka, za realno rješenje najvažnijeg dijela židovskog pitanja, stvaranja novog židovskog kulturnog središta u historijskoj narodnoj domaji u Palestini. Keren Hajesod sadašnjosti postao je vrlo popularan. Ta se popularnost ne stiče brzim uspjehom. Sistematski, korak po korak, upillio se Keren Hajesod u svijest židovskoga naroda s ciljem, da židovske mase doznaju što je on i kako da se drže:

Za osnutak židovske domaje u Palestini potreban je cijeli niz temeljnih gospodarskih i financijskih mjera. Njihovo provedenje ne može prema stanju stvari da uslijedi iz narodnog prihoda i narodnog imetka Palestine, koja se nalazi na početku modernog ekonomskog razvoja, niti iz sredstava mandatarnе vlasti, nego je u prvom redu zadaća i častna dužnost židovskoga naroda. Na vlasti-

tom, sopstveno stečenom zemljištu, s vlastitim proizvodnim produktivnim sredstvima ima da nastane židovska domaja. Sticanje zemljišta i stvaranje produkcijskih sredstava — u najširem smislu obuhvaćajući i stvaranje verdnola na kulturnom polju kao i materijalnu predukciju — to su najvažniji organizatorni problemi praktičnog Palestinskog rada. Kao što postoji već preko 20 god. za sticanje zemljišta Keren Kajemet Lej Israel (Židovski Narodni Fond), tako se koncentriira od jula 1920. stvaranje idealnih i realnih podloga egzistencije židovske narodne domaje u Palestini u organizaciji i u djelovanju Keren Hajesoda, Palestinskog temeljnog fonda. Keren Hajesod, jedinstveni izražaj gospodarske snage i obnovne volje židovske zajednice, ima stoga pravo na stvarno učešće i poštivnost svih Židova, kojima je »Jišuv Erec Jisraela« — bez obzira na sve nacionalne, kulturne i vjerske opreke u naziranju još uvijek najdoslojnije središte pozitivnog židovskog zajedničkog rada.

Kako je ovaj program Keren Hajesoda u njegovom jasnom savezu zadobio za židovsko mišljenje i hlijenje u svim zemljama svijeta, gdje Židovi stanuju, opće priznanje, o tom nam u vrlo preglednim prikazima priča po centrali izdani izvještaj. Vidimo tu fino psihološko razumjevanje upravo za one prijatelje Palestine, koji, svaki na svome mjestu, u svojoj općini, vrše teški praktični sitni rad, da nađu prijatelje Keren Hajesoda, a ipak bi rado vidjeli, prema kojem sistemu i kojim se sredstvima radi u drugim gradovima, drugim zemljama i drugim djelovima svijeta, te kako izgleda velikodušno djelo Keren Hajesoda, od kojega lično svaki u svojoj blizini može tek mali dio da vidi, u monumentalnom njegovom obujmu.

Taj obujam prikazuje nam jednostavnim crtama izvještaj razlažući ponajprije ustrojstvo Keren Hajesoda, kojim danas upravlja direktorij u Londonu, a kojemu će doskora uz bok stati, kad se svrše potrebite organizatorne predradnje. »Council«, birano zastupstvo posjednika certifikata, onih, koji su se obvezali za Keren Hajesod. Nadalje doznajemo o osnutku, radu i uspjehu svih odbora Keren Hajesoda u svim zemljama. To je vrlo

živ odjel iz židovske savremene povijesti. Vidimo kako jedinstvena fronta mobilizira za židovsko-palestinsko djelo svagdje sile iz svih partijskih logora, i to ne samo u zemljama sa velikim židovskim pučanstvom, već i u najudaljenijim krajevima svijeta, o čemu će biti govora kod razmatranja financijskog rezultata.

Što se događa s novcima Keren Hajesoda? Oni služe u prvome redu za pokriće općeg palestinskog budžeta, koji obuhvaća izdatke za imigraciju, zdravstvo, školstvo, kolonizaciju i ekonomsko unapređivanje trgovine, prometa, industrije i poljoprivrede — bilo to u privatno-gospodarskoj ili zadružnoj bilo u malo-obrtničkoj ili veliko-obrtničkoj formi. Palestinski budžet ima narodno-gospodarski karakter, on ujedno podupire gospodarsko i kulturu i ukazuje se kao budžet »Jewish Agency«, javno-pravnog židovskog zastupstva za Palestinu na temelju mandata Lige Naroda. U koliko taj palestinski budžet ne apsorbira potpunoma sve prihode, učestvuje Keren Hajesod i neposredno s većim iznosima kod svih opće korisnih gospodarskih preduzeća u Erec Jisraelu, koja sačinjavaju bazu židovske pozicije u zemlji. Do sada učestvovao je Keren Hajesod u dva slučaja i to kod hipotekarne banke u Palestini i kod Ruthenbergovog preduzeća elektrifikacije Palestine, te su oba preduzeća tek financijskom i organizatornom pomoću Keren Hajesoda ostvarena. Ovaj rad Keren Hajesoda, koji neposredno stvara radne mogućnosti za nove židovske radnike ima se i dalje proširiti, kad će darežljivost židovskog naroda staviti Keren Hajesodu nužna sredstva na raspolaganje. Važan je konačno princip, da se 20% prihoda Keren Hajesoda imadu predati Keren Kajemet Lej Israelu (Židovski Narodni Fond), naravno pod preduvjetom, da su pokriveni svi izdaci palestinskog budžeta. Danas gotovo nije više od potrebe istaknuti, da je Keren Hajesod neutralna institucija i da svoja sredstva ne stavlja na raspolaganje nikakvim židovsko-političkim nastojanjima, dakle ni svrhama Cionističke Organizacije.

Kako dobiva Keren Hajesod svoja sredstva? Odgovor na to je: prema staro-židovskom principu maasera, narodnog poreza de-

vinuo do stanovitog stepena u svoje razvoju.

Pogrješna je tvrdnja, da se Jevreji u jezičnom pogledu nijesu razlikovali od Kananaca. Ma da valja oba ova jezika smatrati tek narječjima jedne jezične skupine, bilo bi ipak neispravno, kad bi se iz jedinstvenoga jezičnog podrijetla htjelo zaključiti, da su Kananci (Feničani) i u antropologijskom smislu predstavljali jedinstveni somatski tip jevrejskoga naroda. Iz jezičnoga srodstva ne slijedi još ni pošto i krvno srodstvo. Ta poznato je, da su mnogi nekadašnji stanovnici Palestine govorili jevrejski, i ako nijesu bili semitskoga roda (na pr. i Feničani). »Materinski jezik prihvaćen silom prilika, nije još uvijek pravi narodni jezik« (por. Ahad Haam, Al parašat drahim, Berlin 1921., IV., str. 118). Leksikalno je i došla kanansština u jevrejskom često toliko zastupana, te se više ne da ustanoviti, da li je koja riječ izvorno bila kananska ili jevrejska. Ali duh kanansštine nije nigda provejavao jevrejski jezik. Dijalekatske razlike između kanansštine i jevrejštine ispoljuju se oštro u sintaksi, a još više u stilu. Pa i ondje, gdje se u jevrejskom dade prepoznati i dokazati koja kananska tuđica, preudesio ju je posvema duh jevrejštine, tako te je valja smatrati izvornim jevrejskim jezičnim dobrom.

Tu su naime od najveće važnosti one sastojne jevrejskoga jezika, o kojima se inače najravnodušnije raspravlja, a to su vlastita imena. Ona nam se poput pečina u moru predaje ukazuju kao najstariji svjedoci narodnoga duha. U biblijskoj književnosti imade primjera, da su naši predci u starom Kananu preuzeli najomraženija imena poganskih božanstva. No jevrejski je jezik nastojao da fenička vlastita imena naprosto prevede na jevrejski i tako zamete frag njihovu tuđem porijetlu. Poznato je, da su Jevreji zaposjednuvši Kanan zamijenili mnoga stara mjesna imena novima, kako bi uklonili ono, što je u njima bilo zorno i kananskoj kulturi dali jevrejsko obilježje. Jevrejski je jezik kušao da fenička imena bogova nadomjesti bilo porugljivim imenima, bilo da im po mogućnosti oduzme božanski značaj. Tako je na pr. ime »Bal«, koje je involvisalo pojam najvišega feničkog božanstva, bilo hebraizovano u »Bošet« (sramota) ili preneseno u svjetovni pojam »vlasnika, gospodara, posjednika«. U feničkom znači »Bal-Berit« »bog saveza«; jevrejski je jezik promijenio ovo značenje u »saveznik«. U Feničana i Karlažana bijaše božanstvo imenom »Maveš« ili »Mut«, što u jevrejskom naprosto znači »bezpomoćno ispružanje, smrt«. Kananci su istim nazivom označivali »drvo« i »božanstvo«

(elon, ela), dok je jevrejski jezik pod tim imenom razumijevao jedino »drvo«. Tako je jevrejski jezik mijenjao kananske tuđice, što su se odnosile na poganski kult, u prajevrejske jezične sastojine. U tome ga je podupiralo Mojsijevo zakonodavstvo lativši se najstrožijih mjera protiv poganskoga kulta (por. 3. Mojs. 18, 13). I tako vidimo, da strane kulture, što su uljecale na jevrejski jezik, nijesu nigda bile kadre da istisnu iz njega židovski duh. Strane kulture bijahu tek vanjski povod, mehanički podražaj, koji je poticao genij jevrejskoga jezika na stvaranje svojih osebnih tvorevina. Osobito je obilježje jevrejskoga jezika, što u njemu prevladava nacionalni duh. Jevrejski se jezik u svom razvojnem procesu nije dao ničim smesti ni zaustaviti, već je uza sve zapreke, što su jevrejskom narodu toli često zakrčivale put, neprestano stvarao i oblikovao. Fenički je jezik izumro u Fenikiji u 2. vijeku posl. Kr., dok se u Kartagi održao sve do u 6. vijek posl. Kr. Sva su književna djela toga jezika propala; tek više tisuća natpisa svjedoči o nekadašnjoj njegovoj slavi, a i ovu ima da zahvali još i danas najvećma jevrejskom jeziku.

seline od prihoda i imetka za obnovu Palestine. To nije malen zahjev na osjećaj odgovornosti cjelokupnog židovstva. Ali nema praktički nihi idealno drugoga puta. Potpuno ma se saglasujemo s riječima izvještaja: »Samo žrtvama za zajedničko djelo stvorit će se trajna živa veza k domaji, koja je u nastajanju, i pripraviti će se financijska mogućnost za provedenje jedne zadaće od neizmjerne veličine«.

Organizacija Keren Hajesoda, koju smo u glavnim točkama ovdje izložili, razvija mnogostruki rad, koji je prilagodjen najraznovrsnijim prilikama, pod kojima Židovi žive u pojedinim zemljama. Ona obuhvaća glavni ured u Londonu i »Odjeljenje za srednju Evropu u Berlinu«. Vrlo je važno djelovanje delegata, koje centrala od vremena do vremena šalje u pojedine zemlje, da bi rad s nova oživjeli i dadu novoga impulsa cijeloj akciji.

Londonaska centrala, berlinski ured kao i odbori u pojedinim zemljama stvorili su u ove prve dvije godine solidan fundament za ideju i praksu Keren Hajesoda, premda je bilo vrlo velikih poteškoća kao što su gospodarska kriza ruskog židovstva, nepovoljne valutarne prilike u istočnoj i srednjoj Evropi, djelovanje kronične krize u svjetskom gospodarstvu u drugim zemljama s boljom valutom. Svagdje je akcija za Keren Hajesod pobudila opći židovski interes i ojačala osjećaj zajedništva i to tim više, čim se jasnije spoznalo, da pokret obnovnog rada doista polječe od cjelokupnog židovstva i da svi dijelovi židovskog naroda u svim zemljama mora da uzmu učešća na zajedničkome radu.

Izvještaj završuje opširnim referatom o financijama, i to za razdoblje od augusta 1920. do konca marta 1922. razlaže organizaciju sabiranja te rada odbora u raznim zemljama kao i tačne brojčane podatke o razdobi i upotrebi novaca Keren Hajesoda (palestinski budžet, hipotekarna banka, Rutenbergovo preduzeće, škole, Misrahijeve kulturne institucije, radnički fond za nabavu orudja, Židovski Narodni Fond, sveučilišni fond i upravne troškove).

Medjutim je objelodanjena i polugodišnja bilanca per 30. septembar 1922. Prema ovoj sakupljeno je svega 614.103 funti šterlinga. Na prvom mjestu stoji Sjeverno američko židovstvo sa 393.355 funti, na drugom mjestu Kanada (45136), na trećem Poljska (22099), na četvrtom Južna Afrika (18505), na petom mjestu Njemačka (17082). Čudno je, da zemlje sa dobrom valutom kao Holandija, Belgija, Engleska i Francuska stoje iz Njemačke, zemlje sa slabom valutom. Tu bi morala požrtvovnost ruskih Židova u egzilu, koji su nas mogli velike svote, postali podstrekom svima, jer Keren Hajesod je zadaća, nada i djelo svih Židova.

Izbori za engleski parlament

Sa gledišta palestinskog mandata.

Konačni je rezultat izbora za donju kuću engleskog parlamenta ovaj:

343 konzervativaca, 144 labour party (radna stranka), 59 narodnih liberala (pristaša Lloyd George-a), 55 Asquithovih liberalaca i 14 neovisnih. Osobito je mnogo novih mandata dobila labour party, koja je broj svojih mandata mogla da podvostruči. Većina konzervativaca iznaša preko 70 glasova, tako da Bonar Law može ostati na kormilu bez ikakvih kompromisa ili koalicija. Jačanje labour par-

ty za cionistički je pokret pogodan, jer se ona najjače angažovala njemu u prilog. Jaka konzervativna većina konzervativaca čini njihovu vladu mnogo neovisnijom o strujama i raspoloženjima s polja, što za našu stvar može biti samo korisno.

Od izabranih poslanika jest 11 njih Židova tako Sir Philip Sassoon, Mr. Lionel de Rothschild, Sir Alfred Mond, Mr. Samuel Samuel, Major Bruno Cohen. Propali su: Guedallah, Leonhard Stein, i Salamon, isto tako prijašnji državni sekretar za Indiju Montagu, koji je bio protivnik britske palestinske politike pa je tek nedavno u dopisu na »Times« zbog nje napao politiku Lloyd George-a, iz čije je vlade morao istupiti.

U parlament ulazi mnogo novih članova, koji u pogledu cionizma i britanske palestinske politike zauzimaju pasivno stajalište. Između uspješnih kandidata mnogi su u raznim prilikama izjavili svoje simpatije za cionizam, tako Ormsby Gore, novi državni podsekretar za kolonije, koji je velikom većinom ponovo izabran u Staffordu i Lord Robert Cecil, koji je lako pobijedio u Hitchinu. Lady Astor, na čije procionističke izjave u Americi podsjećamo, ponovno je izabrana u Plymouthu. Sir Raymond Greene i Mr. Jones opetovano su se u posljednjim godinama založili za cionizam, isto tako konzervativac Leslie Scott, stari prijatelj Židova i promicatelj cionizma. Što se tiče liberalaca, od znamenovanja je pobjeda Commandera Kenworthy-a u Hullu, koji je oprobani prijatelj cionističkog pokreta. Kod narodnih liberalaca ponovno su izabrani pored Lloyd George-a brojni istaknuti slupovi cionizma, medju njima i Sir Mond, koji je imao da održi tešku izbornu borbu.

Najveći broj prijatelja ima cionizam između poslanika labour party. Tako je Ramsay Macdonald, koji nije bio član prijašnjeg parlamenta, izabran u Glamorganu velikom većinom. (Dostaje da podsjetimo za njegov posjet u Palestini i na njegov oduševljeni opis židovskih radnika). Colonel Wedgwood, koji se sa svoga agitacionog puta za Keren Hajesod u Americi vratio zbog izbora u Englesku, lako je pobijedio u Newcastleu. Ponovno je izabran i Maclean, koji je govorio u prošloj cionističkoj rezoluciji na radničkoj konferenciji u Brightonu.

Pored tih spomenutih članova parlamenta koji su poznati kao postojani prijatelji cionističke stvari, ima u svim strankama velik broj poslanika koji su izjavili, da će podupirati politiku Balfourove deklaracije. Tako je na pr. pisao Austin Chamberlain, član ranije Lloyd Georgeove vlade, i bivši vodja konzervativaca, da ne može shvatiti, kako bi Velika Britanija mogla odstupiti od obveze, koju je preuzela u pogledu Palestine. U istom se smislu izjasnio i Newille Chamberlain, član kabineta Bonara Lawa. Novi Prvi Lord admiralteta Colonel Amery pisao je u predvečerje izbora, da ne vidi razloga za promjenu britanske palestinske politike i za napuštanje preduzeća i obveza, koje su ranije zvanično preuzele. Novi konzervativni poslanik od Wandswortha, Sir John Norton Griffith, pisao je ovo značajno pismo: »Donosim se činjenicom, da je bio privilegij britanske rase, da manje sretnim narodima na svijetu učini dobročinstva i ja se danas ponosim, da vjerujem u to, te ćemo biti u stanju, da svoju riječ iskupimo ne samo u pogledu Palestine i ispunjenja nada židovske rase, nego i u pogledu Irske i svih drugih naroda, kojima smo založili svoju riječ. Ne tre-

ba se bojati, da će se konzervativna vlada oteleti ma kojoj obvezi«.

Svi su konzervativni poslanici, koji su izabrani u Cardiffu, Manchesteru, Liverpoolu, Islingtonu i u nekim drugim gradovima, obećali u izbornoj borbi da će podupirati dojakošnju palestinsku politiku. Zanimivo je, da je i Mr. George Balfour, konzervativni član parlamenta, koji se uvijek smatrao anticionistom i članom grupe »Die-Hard«, pisao jednome istaknutome cionisti: »Potvrđujem naš telefonski razgovor, da ne možemo napustiti svoje mandatske obveze zbog promjene vlade«. Narodni liberalni kandidat za Sudwark Lt. Col. Moris Alexander je pisao: »Ja se potpuno zalažem za to, da će se provesti obećanja, što ih je Lord Balfour dao u ime vlade Njegova Veličanstva 2. novembra 1917.« Slične su izjave dali liberalni kandidati u Walesu i na Sjeveru Engleske.

Od daljnjih izbora valja ovdje spomenuti još: izbor Buztona, koji je još za vrijeme rata napisao cionističku brošuru i Trevellyana i Ponsonbya, prijašnjih liberalaca, koji sad znače veliku dobit za labour party. U Whitechapelu podlegao je poznati prijatelj Židova i Asquithov liberalac Keilly protiv jednoga radničkoga kandidata, kome su Poale Cijon pripomogli do pobjede. Keilly je kao dojakošnji poslanik Whitechapela učinio velikih usluga Židovima, ali njegova se stranka smatra malo pouzdanom. Pao je i Addison, predčasnik Monda u ministarstvu zdravstva, koji je istupio anticionistički.

Keren Hajesod

Amerika. Dr. Šmarja Levin i dr. Ruppini stigli su 3. novembra u New-York. Dok će dr. Lewin u prvom redu sudjelovati u zimskoj kampanji za Keren Hajesod, svrha je puta dra. Ruppina poglavito ta, da namakne sredstva za izvještaj broj opće korisnih društava u Palestini.

Amerika. Veliki primitci u oktobru. Dr. Simon Rothenberg, blagajnik američkog Keren Hajesoda, upozorava u svom izvještaju na to, da je već u oktobru, prvom mjesecu nove radne godine, K. H. u Sjedinjenim Državama, stiglo u glavni biro za daljnju otpremu u Palestinu 100.000 dolara. Primitci su iznašali 110.000 dolara prema 44.000 dolara u oktobru 1921. Istodobno je uspjelo, da se suvišni izdaci smanje i to ne samo relativno već i apsolutno.

Rumunjska. Dolazak dra. Goldsteina. Nakon dolaska zastupnika direktorija Keren-Hajesoda u Rumunjskoj, dra. A. Goldsteina, čime je započela zimska kampanja, održano je više konferencija, na kojima su lokalni cionistički vodje zajedno sa drom Goldsteinom ustanovili planove za budući rad. Dr. Goldstein govorit će na jednoj skupštini reprezentata bukareških Židova, na kojoj će se obrazovati komisije za agitaciju medju imućnim židovskim krugovima zemaljskog glavnog grada. Nadalje bi se imale sazvali osobite (vanredne) skupštine Bne Brit-loža, židovskog ženskog urduženja, dobrotvornog društva »Baraš« i študentskog udruženja »Hasmanea« kao i uplivnog židovskog kluba »Uniunec Evreiler« u vezi sa obećanom kampanjom za Keren Hajesod. Dr. Goldstein će govoriti i na sverumunjskom kongresu židovskih općina, sazvanom za 10. decembra, te će onda pohađati najveće gradove provincije i glavne gradove novih pokrajina. — Drugi jedan zastupnik K. H.-a dr. Marlin Rosenblüt doći će takodjer naskoro u Rumunjsku, da učestvuje

kod organizacije K. H. rada. Postoji nada, da će u dogledno vrijeme i predsjednik cionističke egzekutive Sokolov, pohoditi Rumunjsku u interesu K. H.-a.

Italija. Iz Italije se javlja početak energetske kampanje za Keren Hajesod. Rad u Rimu postigao je već znatni napredak. Predsjednik židovske općine u Rimu Angelo Sereni potpisao je obveznicu, čemu se pripisuje velika važnost. Trst će posjetiti sadašnji nadrabini bečki i predsjednik cionističkog Akcionog odbora, a ranije nadrabini tršćanski, dr. Chajes.

Austrija. Pokušaji, da se cjelokupno židovsko stanovništvo bez razlike partija i političkih nazora predobije za K. H., našli su odjeka kod mnogih bogoštovnih općina. Tako sada javljaju iz Graca, da je bogoštovna općina darovala jedan iznos K. H.-u i istodobno u jednom proglasu pozvala židovsko stanovništvo, da sudjeluje u radu.

Proglas istočnogalicijskog Keren-Hajesoda. Centralni komitet istočnogalicijskog Keren-Hajesoda upravio je Židovima u istočnoj Galiciji proglas, potpisan po dru. Leonu Reichu kao predsjedniku i dru. Joni Rosenzweigu kao generalnom tajniku. U njemu se — slično proglasu poljskog Keren-Hajesoda, poliče istočnogalicijsko Židovstvo, da sada, nakon velike izborne pobjede, uložiti dvostručne sile za Keren-Hajesod.

Iz židovskog svijeta

Amerikansko židovstvo i svjetski kongres. Za 26. novembra bila je u New Yorku sazvana konferencija newyorškkih Židova u svrhu odluke prema sazivu svjetskog palestinskog kongresa.

Zastupnici od 500 newyorških organizacija trebalo je sudjelovati pri ovom dogovoru među njima Stephan Wise, predsjednik Egzekutivnog Komiteja američkog židovskog kongresa, Natan Strauss, Judge Aron Lewy, Josef Barondes kao i sve druge prominentne vodje američkog kongresnog pokreta.

Trebalo bi se stvoriti vijeće, koje bi u kooperaciji sa američko-židovskim pokretom u Americi trebalo voditi propagandu za židovski svjetski kongres. Slične konference i masni mitingi trebale bi da budu i u mnogobrojnim drugim gradovima Amerike, da bi se američko židovstvo uvjerilo o potrebi jednog židovskog palestinskog svjetskog kongresa.

Židovi u američkom kongresu. Kod posljednjih izbora za kongres Ujedinjenih država američkih izabrano je 6 Židova; od toga su broja četvorica demokrati, a dvojica republikanci.

Židovskim novcem pozlaćeni antisemitizam. U ugarskoj narodnoj skupštini napao je vodja hrišćanske opozicije Stjepan Rakovszky najoštrije vladu. Među inim spočitnuo joj je, da provodi židovskim novcem pozlaćeni antisemitizam. Ustvrдио je, da je posljednja izborna pobjeda vlade uspjela uslijed prinosa židovskih kapitalističkih magnata, koji su zato dobili visoke naslove i odlikovanja.

»Patriotizmu« magjarskih Židova, braće u duhu naših, doista nema kraja. Bezgraničan je do — gnjušanja...

Štrajk njemačkih visokoškolaca u Pragu je dovršen. Kako je poznato oni su su stupili u štrajk zbog toga, što je rektorom izabran Židov (»Nijemac Mojsijevе vjere«) prof. Steinherz. To se i

prije dešavalo, ali su se ranije odrekli izbora Židovi, birani za rektora. Steinherz je prvi, koji je htio da vrši rektorsku čast. Ne iz židovskog ponosa, jer toga u njega ima na vlas toliko, koliko u nas u članova »Narodnog rada«... Češka vlada prijetila se mladim Tentonima gubitkom semestra i oni su popustili. Iz solidarnosti se sad štrajkuje i pjeva »Die Wacht am Rhein« u bečkim visokim školama, traži se numerus clausus za Židove i profesore i dekane i djake. Ali židovski dolari, što se za profesore i djake bečkih visokih škola bez razlike konfesije daju iz Amerike (baš sad 50.000 dolara), ne zudaraju. Baš su ponosni ovi čistokrvni Germani, duševna braća magjarskih Mongola!

O Protokolima Mudraca Cijonskih izjavio se onomad Sir Thompson, šef policije u Londonu, da je poveo 1916. godine temeljitu istragu tih protokola i ustanovio, da su oni nesumnjivo antisemitski falsifikat.

Kako je poznato, s ovim je »Protokolima« provadjao američki milijarder Henry Ford, čuveni fabrikant automobila, žestoku antisemitsku propagandu. U njima se tvrdi ni više ni manje no opstojnost jedne internacionalne židovske urotničke družbe, kojoj je cilj da trgne vlast nad cijelim svijetom u svoje ruke. Već je nekoliko puta nedvojbeno ustanovljen falsifikat tih »Protokola«, što dabome ne smeta antisemite, da se njima koriste u svojoj propagandi. Pa da nije istinita riječ, da je antisemitizam socijalizam tulumana!

Einstein i leipciški akademičari. Na nedavnom sastanku visokoškolaca u Leipzigu stavljen je u zapisnik ovaj zaključak:

»Einsteinova teorija, za koju se sa židovske strane učinila tolika propaganda, došla je u pretres 17. oktobra prije podne te je bila odbita golemom većinom zbog nestašice dokaza.«

Pogrom u poznanijskom području. Za vrijeme godišnjeg sajma u Mogilnu, distrikta poznanijskog, napalo je 100 pljačkaša radnje židovskih trgovaca te su ote-li robe za 10 milijuna maraka.

O učincima ukrajinskih pogroma raspravlja uvodnik židovskog komunističkog lista »Emes« u Moskvi i dolazi do zaključka, iako su aranžeri razdraživali protiv židovskog »buržuja« i »eksploatatora«, da su ipak žrtve pogroma u prvom redu židovski proletarci i židovske sirotinje. Točnim ispitanjem materijala o pogromima jasno se očituje, da od onih, koji su stradali od pogroma, 90% otpada na siromašno židovsko pučanstvo. Imučni Židovi upjeli su da se ili otkupe, ili da bježe u velike gradove. U Bjeloruskoj utamnjeno je cijelo židovsko pučanstvo.

Izlaz židovskih poslanika iz litavskog sejma. U prvoj sjednici novoga litavskog sejma, dne 17. novembra, pročitao je židovski poslanik Garfinkel ovu izjavu:

Tumačenje §-a 76. izbornog zakona je protuzakonito i protivi se načelu proporcijanskog izbora, predviđenog u ustavu. Po tome tumačenju lišene su narodne manjine u opće, a židovsko pučanstvo napose, pravednog i prilikama primjerenog zastupstva u sejm. Litavsko židovstvo zahtjeva od sejma, da popravi počinjenu

nepravdu i saopćuje, da židovska frakcija dotle ne će saradivati u radu sejma, dokle bude potrajalo ovo nezakonsko stanje.«

Poljska je frakcija istupila s jednakom izjavom, na što su obadvije frakcije ostavile sejm.

Poništeni izbori u Volinjskoj i Novogrodeku. Zasebna komisija za istraživanje izbornih rezultata u ovim dvjema vojvodinama poništila je sve izbore. Svih naimе 16 mandata u Volinjskoj i većina mandata u Novogrodeku pripalo je bloku narodnih manjina.

Krvnički akt poljskih gimnazista. Grozovit se akt bestijalnosti desio u Lidi. Jednoga dana krajem oktobra, navalili su djaci trećeg razreda državne gimnazije u Lidi pod neposrednim dojmom lekcije iz povijesti svoga učitelja Winzuša, poznatog ekstremnog antisemite, koja se na kraju izrodila u razdražljiv govor protiv Židova, na jednoga židovskoga saučenika Ašikovskoga, bacili ga na tle i objesili ga o konop. Po svršenom poslu oni su pobjegli iz razreda. Na sreću ušao je doskora jedan djak višeg razreda u sobu te je spasio žrtvu. Dugo je trajalo, dok je Ašikovski došao k svijesti. U gradu se kasno doznalo za to zlodjelo, jer Ašikovski nije ništa spominjao o tome, bojeći se, da će mu se onemogućiti polazak škole.

Borba za pravo zavičajnosti u Beču. Socijalno demokratsko bečko gradsko zastupništvo u zadnje vrijeme sistematski odbija sve židovske molbe za prijem u zavičajnost grada Beča i time onemogućuje moliteljima da steknu austrijsko državljanstvo. Židovski parlamentarni klub pripravlja opsežnu prosvjednu akciju protiv ovoga sistema, koji u pitanju slićanja prava zavičajnosti prosledjuje ista načela kao prijašnji antisemitski režim.

Novo židovsko narodno vijeće u Poljskoj. Prema zaključku privremenog židovskog narodnog vijeća u Poljskoj sastali su se na 26. novembra svi novoizabrani židovski zastupnici i senatori, kao i kandidati onih lista, koje su postigle barem 5000 glasova, na sjednicu, na kojoj je zaključeno, da se novo izabrani zastupnici, senatori i kandidati proglašavaju novim narodnim vijećem, koje se i sa zastupnicima drugih židovskih stranaka i grupa mora sporazumjeti o pristupu.

Židovski medicinski časopis. U Varšavi će doskora izaći jedan časopis u jidiš jeziku, koji će Joint subvencionirati i koji će u popularnoj formi medicinska i higijenska pitanja iznašati i raspravljati.

Iz cionističkog svijeta

Konferencija Akcionog Komiteja. Egzekutiva Cionističke Organizacije pozvala je u sporazumu sa predsjedjem Akcionog Komiteja za 25. i 26. dec. u Berlin na jednu sjednicu.

Dolazak dra. Weizmanna u Palestinu. Predsjednik svjetske Cionističke Organizacije, dr. Weizmann prispio je pri svom posjetu u Palestini već i u Haifu.

U dočeku, koji mu je bio priredjen, sudjelovali su i Arapi.

Dr. Weizmann je izjavio, da je unatoč sadanje krize, koja se je mogla predvidjeti, sigurno da će Engleska ostati vjerna svome obećanju i da se u britskoj palestinskoj politici ne će ništa mjenjati. Prof. Weizmann otputovao je u Jeruzalim, gdje će kao gost Samuelov konačiti u vladinoj palači.

Brandeisova grupa prema cionističkoj organizaciji. Prigodom posjete zastupnika ove grupe, g. Rosenbloom, u Berlinu, održala se u Ujedinjenom berlinskom odboru za cionističku reorganizaciju dogovor, pa je tom prilikom g. Rosenbloom izjavio, da nije isključena mogućnost, da će Brandeisova grupa udovoljiti nastojanjima oko ujedinjenja te grupe sa zvaničnom cionističkom organizacijom. Nadalje je izjavio, da je posve neispravan nazor, te bi se Brandeisova grupa interesovala samo za gospodarske radove u Palestini i da su mu posve strani ostali veliki problemi palestinskog rada, najpače politički i kulturni.

Orientalna konferencija u Lozani. Čini se, da pitanje Palestine u opće ne će biti pretresano u Lozani. Ako je uza sve to predsjednik cionističke egzekutive Nahum Sokolov otputovao u Lozanu, to je zbog toga, što valja uvijek biti pripravan na iznenadjenja, najpače kod pregovora s Turcima.

Važna je vijest »United Telegrapha«, prema kojoj se iz mirovnih uvjeta saveznika može razabrati, da englesko-franceski program sadržaje samo nebitne koncesije Turskoj. Uvjeti sadržaju za nas važnu tačku, koja glasi: Mandati nad Mezopotamijom, Sirijom i Palestinom ostaju na snazi.

Vijesti iz turskog izvora su profuslovne. Prema »Observeru« izjavio je zastupnik angorske vlade Aziz-beg, da Palestina i Mezopotamija leže izvan granica ustanovljenih na temelju utanačenja s Francuskom. Nasuprot glavni delegat angorske vlade u Lozani Izmetpaša izjavljuje, da će Turci tražiti ispunjenje zahtjeva zaključenih u »Narodnom danu« u Angori, a ovi sadržavaju i zahtjev, da arapski krajevi, koji su prije pripadali Turskoj, dobiju svoje samoopredjeljenje. S time se saglašava vijest, da Turci za Siriju, Palestinu i Mezopotamiju traže referendum (opće glasovanje).

Proces protiv 800 cionista u Sovjetskoj Rusiji. Tečajem decembra naredjeno je u Sovjetskoj Rusiji sudske rasprave protiv 800 cionista, tuženih zbog cionističkog djelovanja.

Veliki cionistički miting u Parizu. Pod auspicijama Lige »Pour les droits des Hommes« održan je 14. novembra u Parizu veliki cionistički miting, na kom je sudjelovalo oko 2000 osoba, među ovima mnogo nežidova. Predsjedao je istaknuti francuski liberalni političar Henri Guernut. Govore su održali poznati židovski odvjetnik Ferdinand Corcos, koji se je prije kratkog vremena vratio iz Palestine, prof. Viktor Basch, podpredsjednik lige i poznati prijatelj cionizma među kršćanima, dr. Ferdinand Herold, poslanik Leon Blun i senator de Monzie. U jednoj rezoluciji, koja je jednoglasno primljena, izraženo je zadovoljstvo što je Francuska voljna, da se drži Balfourove deklaracije.

Predavanje o cionizmu. U pariškom zavodu za socijalne znanosti održaće se u tekućoj periodi študija niz predavanja o cionizmu, kako bi se pristašama i protivnicima pružila mogućnost, da u toku tog ciklusa predavanja objasne svoje stajalište. Za predavanja su se javili među ostalim: Prof. Weizmann, Sokolov, prof. Basch, prof. Gige, senator de Monzie.

Iz Palestine

Novo palestinsko poduzeće. Ujedinjeni berlinski odbor za cionističku reorganizaciju javlja, održala se uslijed njegova pozicija konferencija, u kojoj se raspravljalo o pla-

nu jednog novog gospodarskog poduzeća u Palestini. Osim članova spomenuloga odbora bili su učesnici te konferencije i zastupnik američke Brandeisove skupine Rosenbloom, zastupnik »Binjan-Haareca« dr. Kollenscher, nadalje zastupnici Wolfsohnova društva, Opće židovske kolonizacione organizacije, Pripomoćnog odbora za Palestine, zastupnik palestinskog odbora »Agudas-Jisroela« dr. Oppenheimer pouzdanik barona Edmunda Rothschilda Jacques Chapiro (Paris) zastupnici velikih firma u Berlinu i Hamburgu.

Židovski liječnici u Palestini. Prema statistici provedenoj do juna ove godine žive u Palestini svega 173 židovska liječnika, od kojih je 72 u službi medicinsko-higijenske organizacije »Hadasa«, a 71 njih vrše privatnu praksu. Osim toga zauzima 19 liječnika javna mjesta u kolonijama, a samo 6 njih je u vladinoj službi.

60 novih kuća u Petah Tikvi. Tečajem minule židovske godine sagrađeno je u Petah Tikvi 60 novih kuća, a 50 popravljeno.

Gradski zajam za Tel-Aviv. U pogledu zajma, što ga je odlučila gradska uprava u Tel Avivu odobrenjem palestinske vlade, ugovorio je sudija Rosenblatt, član palestinske cionističke egzekutive s New-Yorškom bankom Harvey Fiške Sons, da ona daje taj zajam od 75.000 funti u Americi na supskripciju i preuzima moralnu garanciju za ove obligacije sa 6½% ukamaćenja.

Mizrahi-kolonija u Palestini. Organizacija mladih mizrahi »Hamizrahi haair« poduzela je prve korake za osnutak nove kolonije »Hahfar haibri« u blizini Jeruzalima, pa je u tu svrhu već kupila 1000 dunuma zemlje blizu Givat-Saul.

Mišpal-hašalom u Palestini. Mišpal hašalom (mirovni sud) u Jafi održao je glavnu skupštinu. Iz izvještaja se razabire, da je tečajem god. 5682. raspravljeno svega 714 slučajeva, a presudjeno 465 slučajeva, nagđeno 109 slučajeva.

Posjet sir Herberta Samuela u Emek Jesreelu. High Commissioner povratio se iz Emek Jesreela, te se vrlo povoljno izrazio o vanrednom napretku, koji je postignut naseljivanjem tamošnjih Židova.

Nova židovska četvrt u Tiberijasu. U prisutnosti High Comisionera posvelio se na 26. novembra jedan novi židovski dio grada, koji je njemu u čast prozvan Samuel-čtvrta.

»Haarec« ponovno izlazi. Iza prekida, koji je trajao samo nekoliko dana, opet je počeo izlaziti jeruzalimski dnevnik »Haarec« i to ovaj puta na kooperativnoj podlozi i novinara i slugara. Kao urednik potpisuje dr. Glücksohn, prijašnji urednik »Haolam-a«.

Palestinski proizvodi na izložbi Saveza Naroda. Engleska Liga Saveza Naroda, koja stoji pod protektoratom kralja, priredila je u Hyde-parku izložbu ručnih radova svih naroda, koji su u Savezu Naroda zastupani. I ako Palestina još nije u Savezu Naroda zastupana, bilo je palestinskim proizvodima ustupljeno posebno mjesto. Tamo izložene čipke i umjetnine Bezalela pobudile su na izložbi opću pažnju.

Mnogobrojni Amerikanci posjećuju Palestinu. Ovih se dana uputilo preko stotinu američkih židovskih porodica u Palestinu, da tamo kupe zemljišta, na kojima će graditi kuće. Sada se u Americi organizuju grupe, koje će zajedno posjetiti Palestinu, da tamo nabave zemljišta.

Palestinski import i eksport. U julu je palestinski import iznosio 389.955 funti t. j. 47.437 funti više nego u julu 1921.; eksport 81.832 funti, dakle 30.630 funti više

nego u julu 1921. Prema junu 1922. vidimo kod importa opadanje od 26.265 funti, na-protiv kod eksporta korespondentni prirast.

Palestinsko radno tržište u septembru. Stanje radnog tržišta ostalo je u septembru nepromijenjeno. Početkom mjeseca bilo je samo 350 neizučeni radnika, koji nijesu našli posla. Dva nova industrijalna poduzeća zaposlila su sada relativno mnogo radništva, Palestine Salt Company u Atlitu 265, Rutenbergovo poduzeće, koje je već započelo radnjama na električnim centralama u Jafi, 200. Oba poduzeća namjestila su Arape i Židove.

Izbori u palestinski Legislativ Conucil. Po objavama palestinske vlade biti će izbori u zakonodavnom vijeću (Leglativ Conucil) tokom mjeseca januara.

Iz Jugoslavije

Agilacijono putovanje. Tajnik S. C. J. dr. Alfred Singer povratio se nakon tri tjedna sa agilacijonog puta, te ćemo u narednom broju donijeti opširniji izvještaj o tome.

Članovima Š. R. O. — S. Ž. O. U. Upozoravaju se svi članovi Š. R. O. — S. Ž. O. U., da će se dne 24. decembra o. g. u Brodu na S. obdržavati konferencija Š. R. O. Pozivaju se svi članovi, da bezuvjetno na konferenciju dodju, jer se imaju pretresti vrlo važna aktuelna pitanja. Svaki član ima odmah pismeno najaviti svoj dolazak Radnom odboru u Zagreb i društvu »Maks Nordau«, p. a. Margita Hoffmann (kancelarija dra. Spieglera), Brod na S. **Radni odbor S. Ž. O. U. »Židovi i srpsko novinstvo u Vojvodini«.**

Pod tim napisom piše naš odlični prijatelj dr. Julije D o h a n y u broju od 24. novembra »Jüdisches Volksblatt« (Novisad):

»Mi Židovi Vojvodine podnašamo nemotni i nijemi pogrde ovdašnjeg novinstva, koje se od vremena na vrijeme opetuje. Slabi, neorganizovani, podnašamo bez riječi **oblasne progone, izgone** u hrpama židovskih porodica iz njihovih domova, kao grupa ljudi, koji se ne poznaju izmedju se, ne poznaju svoga broja ni svoje snage, od kojih s toga niko nema što da očekuje ni čega da se boji. Jer nemamo nigdje muževa, koji bi za nas govorili riječi, što ih jedna nezakonito potlačivana grupa građana mora kod takih prilika po svojim predstavnicima tako glasno i tako često, dok ne prodru u srca ljudi i dok ne probude njihove savjesti. Dok se ne nadje bar jedan od povremenih vlastodržaca, jedan od vodećih duhova, koji će neovisno od političke trgovine ponijeti naše riječi dalje, u mase naše nežidovske okoline... U licemjernoj atmosferi poslovnoga šovenstva, koje u istinu pravi dobre poslove, moramo mi Židovi Vojvodine da tražimo sredstva i puteve, da uzdržimo bar u gradovima, u kojima smo izolovani, organizaciju, koja će nam dati mogućnost, da i mi kažemo svoju kod izvršavanja lokalnih ovlaštenja. **Budu li nas budući općinski izbori, a možda domaći i parlamentarni, zatekli raspale, gdje tapamo od vrata do vrata, tad će se na sramotu naše samosvijesti još godinama nastaviti drama, koja nikoga više ne gane, a koja je u gdjekojim gradovima Vojvodine postala stalnom ustanovom uprave: drama izгона Židova, nasilja«.**

U daljnjem tečaju svoga otmienoga članka razlaže pisac, da je krivnja za ovo stanje i u žalosnome držanju Židova ne samo Vojvodine, već i drugih t. zv. sukcesijonih država prema zadacima obnove židovstva, pa u doista dubokim riječima plemenita žara poziva Židove Vojvodine na djelo obnove.

Dao Bog, te ne bilo zaľudu.

Jevrejski obrazovni kursevi za omladinu u Zagrebu. U toku posljednjih dviju nedjelja predavao je g. cand. ing. Rechenitzer o Palestini. Predavanje je bilo naskroz stvarno i iscrpivo s demografskog, ekonomskog i socijalnog gledišta. Prikaz jšuba i njegove razdiobe, razvoja kolonije i socijalnog strujanja u zemlji valjano je ocrtan.

Dne 25. novembra govorio je dr. A. Licht o problemu rase, a 27. novembra o problemu narodnosti.

Ovdje, gdje se vrši obično sa strane omladinaca kritika o predavanjima, treba da se kaže koja i o auditoriju — kojega nema. Činjenica je, da interes u omladini nije baš velik. Slušalaca je sve to manje, a najmanje djaka visokih škola. Kod zadnjeg predavanja bilo je visokoškolaca svega — dvojica. Čini se, da u njih vlada krivo mišljenje, da su to kurzevi samo za gradjane, za djevojke i srednješkolce. Ima jedna grupa visokoškolaca, koje bismo mogli nazvati »samo — menzaši«, jer od svih židovskih ustanova pokazuju interes samo za menzu. *Judaismus stomachalis...*

Izbori vijeća sefardske jevrejske općine. »Židovska Svijest« je tim izborima, u spoznaji njihova značenja, posvetila mal ne cijeli jedan broj. I ovi su izbori provedeni u znaku borbe. Listina je bilo više. Na jednoj strani listina onih, koji u interesu općine i židovstva htjedoše da udju u općinu doista predstavnici svih sarajevskih sefardskih Židova, od dobrih najbolji, ljudi istaknuti u nesebičnome radu za opće dobro Židova i preko granica općine; nosilac te listine je inženjer Isidor Sumbul. Na drugoj strani, čini se, odlučivale su kandidaturama lične ambicije. Prvi se puta u sefardskoj općini sarajevskoj biralo po savremenom izbornome redu, pa ako ovaj nema druge prednosti, već da je zainteresovao i stavio u gibanje ne samo birače i kandidate, nego sve Židove grada Sarajeva, a i preko njega pobudio živo interesovanje za te izbore, i to bi bilo dosta. Po sastavu listina je naših prijatelja, listina inž. Sumbula, naskroz demokratski sastavljena, pa je i to, nakon izbora za zagrebačku i osječku općinu, jedna dobra pojava i znak zdrave svijesti. Vjerujući u svijest sarajevskih sefardskih Židova nismo sumnjali, da će listina inž. Sumbula iznijeti najveći uspjeh od svih listina.

Izbori, koji su objavljeni dne 26. novembra o. g. uz veliko učešće izbornika (81%), svršili su potpunom pobjedom udružene listine »Magen David« i »Jevrejske omladine«. Listina inženjera Sumbula dobila je 960, dok je protivnička listina (dra. Alkalaya) dobila samo 218 glasova. U odbor su izabrana ova gospoda: inž. Isidor Sumbul, Josef M. Kajon,

Abraham M. Altarac, Isak rebi A. Papo, Albert Atijas (Zeki), Josef Mordehaj Papo, Salamon S. Altarac, dr. Israel Baruch, dr. Jakov Kajon, Moric El. Kabiljo, Silvio M. Alkalaj, dr. S. Maestro, Albert S. Abinun, dr. S. Pinto, David A. Romano, Mojsje I. H. Montilja, Albert I. Alkalaj, Isak Hajim Gaon, a kao zamjenici: Ješua M. I. Izrael, Isak Salom adv., H. Moše Dannon, Albert H. M. Altarac.

Sjednica rabina. 21. o. m. j. započela je u Beogradu sjednica Radbinskog Pododbora Saveza Jevrejskih Bogoštovnih Opština u Kraljevini SHS. Na dnevnom redu je osim konstituisanja toga odbora slijedeće:

1. Utvrđivanje programa nastave iz vjeronauke za učenike srednjih škola;
2. Pitanje osnivanja udruženja rabina u kraljevini SHS.
3. Rešavanje pitanja upućenih od strane Saveza Opština Rabinskom Pododboru;
4. Pitanje udžbenika za jevrejsku nauku vjere itd.

Mi ćemo docnije izvjestiti naše čitatelje o toku i zaključcima toga zasjedanja.

Jevrejsko žensko društvo u Beogradu iznijelo je u glavnoj skupštini, održanoj 18. X., izvještaj svoga rada u godini 1921.-1922. Društvo, prema ovome izvještaju, broji 498 članica. Ono daje polpore starićama, brine se o mladeži koju odijeva odijelom sašivenim u svojoj zanatskoj školi. U kulturnome pogledu društvo uzdržaje zanatsku školu, vršeći time, za razliku od većine jevrejskih ženskih društava, djelo konstruktivne humanosti. Ta je škola sad polpala pod ministarstvo trgovine; ono postavlja nastavnice za rad, dok nastavnice za predmete postavlja ministarstvo prosvjete. Škola ima 40 učenika. Djeća se uče, pored redovnih školskih predmeta, vezu, šivenju rublja i haljina. Od izradjenog posla djeca dobivaju izvještandio. U školi se slave svečanosti, kako bi se održali tradicijonalni narodni običaji. Uspjeh je škole veoma dobar. Društvo je bilo u vezi s mnogim kulturnim i humanim ustanovama. Ono je davalo pomoć dječkim menzama u Beču i Pragu, beogradskom jevrejskom gimnastičkom društvu dalo je potporu za stel u Zagrebu, Židovskom narodnom fondu dalo je 1500 dinara za Jaar Jugoslavia, uzelo je učešća u akciji Anite Müller i t. d. Društvo je pored toga, pomagalo i opće humane akcije.

Predsjednica je društva gđja. Jelena S. de Majja, a djelovodja gđja Ruža I. Levi.

Rodićeljski sastanak u Sarajevu koji je Židovsko Nacionalno društvo sazvalo za prošli ponedjeljak, prikupio je velik broj lica, koja su interesovana oko uzgoja naše djece.

Sastanak je otvorio g. Albert Abinun u svojstvu referenta hebrejske škole, prikazujući važnost dobrog odgoja, istaknuvši mnoge grane, koje tu spadaju i ulogu, koju napose imaju majke i dom u odgoju djeteta, kojemu se tek počela da budi svijest. — Nastavlja g. dr. Adolf Bena u koji uvodno ističe, da je nemoguće obraditi u jednom kratkom predavanju silan kompleks odgojnih pitanja sa stanovišta higijenskog, kulturnog,

socijalnog i nacionalnoga. Svrha je roditeljskih sastanka, da se uzajamnim radom i međusobnim posavjeľovanjem roditelja i drugih interesovanih lica nadju sredstva i putevi, kako bi odgoj najbolje postigao svoju svrhu. Položaj židovskog naroda u galutskim zemljama je abnormalan. S toga treba djetetu u najranijoj mladosti usaditi ljubav prema okolini, prema čovječanstvu i svome narodu, kako bi moglo da odraste, zadobiti uspravan stav i snagu, da se bori za svoje židovstvo i da bude ponosno s njim. Rasadište te ljubavi treba da bude roditeljski dom, u kojem će dijete naći toplinu, a sredstvo je religija, iz koje će dijete crpiti osjećaje i uspomene. Uz religiju je nuždan zajednički jezik židovskog naroda, kojim se upravo afirmiše židovstvo, jer židovskog duha nema ni u kojem drugom jeziku, nego u hebrejskom. Svrha je naše hebrejske škole, da barem ovu granu židovskog odgoja: učenje hebrejskog jezika, olakša.

Svoja interesantna i poučna razlaganja završio je govornik pozivom na roditelje, da svoju djecu upute u važnost hebrejskog jezika, te da se u opće interesuju za pitanja odgoja, kako bi se na slijedećim sastancima mogla čuti i njihova mnijenja.

Omladinski sastanak u Sarajevu. U nedjelju 18. o. m. j. bio je u Židovskom Domu sastanak cjelokupnog »Židovskog Omladinskog Kola«. Bilo je tu oko 200 omladinaca i omladinki koji su došavši na »čajanku« izvodili kao obično na tim sastancima, program deklamacija, pjevanja, sviranja i t. d. Ovaj sastanak počastio je svojim posjetom i g. dr. Rosenblüt, koji je bio ugodno iznenadjen vidjevši na okupu toliku svijesnu omladinu. Gosta pozdravio je kratkim govorom g. Dr. Leon Perić, našlo je g. dr. Rosenblüt — i sam veliki pobornik omladinskog pokreta — održao jedan iznad svega savršen i poučni govor upućujući omladinu na rad i dužnosti. Sakupljena omladina priredila je odličnom gostu burne ovacije. (»Ž. Svijet«).

Zagrebačkoj omladini za nasljedovanje!

Gospodin Ozerov u Osijeku. Ruski izbjeglica Wrangelovec Ozerov poučava francuski u Osijeku. 80% njegovih učenika bili su Židovi. Kako javlja »Jüd. Volksblatt«, putovao je jedan prijatelj toga lista u istom vagonu s Ozerovom, koji je na pitanje grofa Khuena, kako mu ide, odgovorio: »Kako da mi ide, kad se mora živjeti od židovskih para«. Za cijeloga puta, koji je trajao 2 sata, taj je Ozerov neprekidno grdio Židove te je izrazio svoje čudjenje, kako može Židov da se usudi u ovoj zemlji da se vozi u istom vagonu s jednim aristokratom; to se u Rusiji ne bi smjelo dogoditi. Osječki Židovi su, kako isti list javlja — smije li se potpuno vjerovati? — otkazali franceske satove kod toga Ozerova.

Židovska bolnica u Subotici. Židovsko Narodno Društvo u Novom Sadu zaključilo je, da počasti borca za židovsku narodnu misao Jehudu Josipa Brandeisa, našega povjerenika za Z. N. F. u Novom Sadu time, te je dalo jedan krevet kao zakladu židovskoj bolnici u Subotici na njegovo ime. U konfe-

**Stedne uloge ukamaćuje sa
i vraća iste bez otkaza**

6%

ZAGREB
Bihalićeva 7

MEDJUNARODNA BANKA

D. BEOGRAD
D. Terazije 23

6%

renociji, u kojoj se to zaključilo, zahvalio je g. Brandeis ganut za ovu osobitu čast, koju smatra zadovoljstvom za često prepačene nespornosti. Svota od 5000 dinara domala je bila sabrana.

Židovsko omladinsko društvo u Somboru. 18. novembra priredilo je to društvo kulturno veče u sali židovske općine, koje je vrijedno zabilježiti zbog njegova programa. Gdjica **Luiza Goldberger** držala je odlično predavanje o židovskoj pučkoj pjesmi i basni, koje je g. **ratkandor Bogumilni** ilustrirao pjevanjem pučkih pjesama. G. **Geza Licht** čitao je Nordau-ove basne. G. **Arnold Gross** dao je prikaz o jevrejskom pjesniku Černihovskome, a u toku toga prikaza deklamovale

su gđjice **Roži Breuer** i **Roži Wejl** pjesme Černihovskoga.

Ovakav program jevrejskih priredaba može doista da služi uzorom za priredbe i drugim omladinskim zajednicama.

»**Haaviv — proljeće**«. Izašao je Hanuka-broj ovog lista »jevrejske djece« s lijepim sadržajem (priče, pjesme, opisi itd.) i ukrašen zgodnim slikama iz Erec Israela. Ovaj broj sadržava još prigodnu igru za Hanuku s notama; igre za zimu, zagonetke i dopise. — Nema sumnje, da će, poput svojih prethodnika, i ovaj broj zadovoljiti u velikoj mjeri svoju čitalačku publiku. U formi, koja je u skladu s dječjim shvaćanjem i osjećanjem list budi za-

nimanje za sve što je lijepo i dobro, a usto još usadjuje ljubav u pristupačna srca mladeži. Stoga Haaviv zavrijedjuje, da bude objeručke primljen u židovskim domovima, gdje imade djece. Čini se, kao da mnogima još nije jasno od kolikog je zamašaja ovaj list za židovski odgoj naše djece. Medjutim, budu li židovske korporacije, vjeroučitelji, prijatelji djece, roditelji i omladina poradili još oko proširenja lista, to ima nade, da će biti obezbijedjeno izlaženje Haaviva, koji je doista dobar i dječji židovski list. — Uprava se sada nalazi: Zagreb, Bakačeva ul. 5, III. kat (Mirjam Weiller). — God. pretplata 36 Din, jedan broj 4 Din.

Vijesnik Povjereništva Židovskog narodnog fonda (Keren kajemet lejisrael) za Jugoslaviju

Manifest direktorija Keren Hajesoda u Jeruzalimu

Zadnji cionistički kongres u Karlovin Varima zaključio je preloženje našeg glavnog ureda u Erec Jisrael. Taj je zaključak sad proveden; rad Židovskog Narodnog Fonda bit će odsad koncentriran u glavnom gradu naše zemlje u Jeruzalimu. Ovo je preloženje medjašnji kamen u povijesti naše organizacije i našeg rada.

Prvi put upravljamo s ovog posvećenog mjesta na Vas apel, Vi pomagači i saradnici u službi najpopularnije tvorevine židovskoga naroda: Napnite sve Vaše snage za najvažniji rad: **Geulat admat Jisrael, za oslobodjenje židovskoga zemljišta židovskim radom!** Sjetite se, da nakon 40-godišnjeg mučnog kolonizatornog rada nije

više no 3%

palestinskog tla u židovskim rukama. Taj broj pokazuje svom jasnoćom, da je do sada vrlo malo uradjeno u zemlji, da nam pribavi osiguranu poziciju. Niti jedna politička deklaracija a ni najintenzivnija imigracija ne će nas dovesti bliže cilju izgradnji naše zemlje, dok ne bude pretežiti dio tla u našem, u židovskom posjedu. **Velike su kupnje zemljišta stoga životno pitanje za daljnji razvitak židovske Palestine.** Ima dosta veleposjednika, koji nudjaju svoje zemljište na prodaju, a do nas je samih, da iskoristimo mogućnosti takovih ponuda. Za sad još možemo uz razmjerno niske cijene namaknuti zemljišta, no ne smijemo ni časak dalje krzmati; vlada već navješćuje osnutak agrarne banke, koja ne će da olakša samo Felasima već i

veleposjednicima njihov dug, a tad će se tražiti i platiti znatno veće cijene za zemljište.

Što moramo mi, što mora svaki od nas učiniti, da židovski narodni fond uzmogne da provede doista veledušnu zemljišnu politiku, prema lijepim počecima prošle godine? Na to smije da uslijedi samo jedan odgovor: **Sve naše sile valja upraviti cilju, da znatno povećamo naše dosadašnje prilode.** Narodni Fond našao je priznanje kod svih smjerova židovstva, pa i kod necionista, jer mu je svrha geulat admat jisrael, oslobodjenje zemljišta židovskim radom. Moramo neprestano da Židovima svih zemalja prikazujemo djela Keren Kajemet Lejisrael. Ne sustanite da ih sjetite, da je Keren Kajemet kupio zemljišta u Galileji, Emek Israelu, i Jehudi, u Jeruzalimu, Jafi i Hajfi što je dostatno da ih uvijek s nova oduševi za naše djelo. Dozovite im u pamet, što je Keren Kajemet Lejisrael kraj svih nedostatnih sredstava do sad činio: Isušio je zemljišta, koja su bila zaražena malarijom, gradio je ceste, pošumljivao je, pretvorio je pustoš u plodne vrtove i zemljišta, koja su od davnine bila pusta, pretvorio u cvatuće naseobine.

S tim svijesnim radom, koji je pod upravom Židovskog Narodnog Fonda izvršen isključivo od židovskih ruku, saglasat će se potpunoma ne samo ravnodušni već i naši protivnici. Tim bolnije mora da se doimlje nas i svih naših prijatelja, kojima je do obnove Palestine, da naši prihodi zadnjih godina ne samo da nijesu porasli, već su znatno pali. Taj manjak moramo bezuvjetno popraviti, neprekidno i neumorno morate sjetiti svakoga Židova

na naše veliko djelo, i uvijek s nova od njega zahtijevati najjaču financijsku potporu. Valja iskoristiti sve prilike, sva sibirna sredstva, opće darove, darove za masline, zlatnu knjigu i druge, isto tako i narodne svečanosti, skupštine, dane žalosti i radosti, na kojima Židovi rado daruju obilate darove.

Keren Kajemet Lejisrael prva je cionistička institucija, koja je svoju upravu prenijela iz galuta u Erec Jisrael, druge organizacije očekuju napetošću rezultat toga primjera, jer treba da se odluči, da li je zemlja doista već u stanju, da bude centar našega rada i za najudaljenije zemlje galuta. Nova živa struja treba da iz ovoga centra struji svim mjestima našega rada, a kad će naše preseljenje imati posljedicom razvoj praktičkoga rada i povećanje naših prihoda, tad će Židovski Narodni Fond prednjačiti i u tome, da je kao prvi uspostavio neposredni kontakt između pojedinih naših suradnika i Erec Jisraela.

Stoga braćo, budite sebi svijesni dužnosti, koja u ovom času počiva na nama, na Vama! Svaki pojedini od Vas nosi odgovornost za uspjeh našega rada! S Vašom, samo s Vašom pomoću udovoljiti ćemo očekivanjima, koja židovski narod stavlja na to svoje narodno blago.

Jeruzalim, u tišru 5683.

Direktorij u Erec Jisraelu:

Predsjedatelj: **M. Usiškin.**

S. A. van Vriesland Agr. **L. Wilkansky.**

Glavni ured:

Predsjedatelj: agr. **I. Ettinger.**

Dr. A. Granowsky. **Dr. E. Zweig.**

Iskaz darova broj 22. od 15. do 30. novembra 1922.

OPĆI DAROVI.

Brod na Savi: Šah partija Selinger—dr. Spiegler—Goldstein 240.—
Zagreb: Jaques Reiss 400.—
Vinkovci: Terezija Dimbach prigodom ozdravljenja 200, Malvina Fischer, Otok 40, gđja. Rosenfeld 40, za prodane barjačice na Simhat-tora 360 640.—
Zemun: Moric Sasson 100, dr. Hinko Urbach 40, Bukica Levi 60, kod Benit Mila Bernata Ivana Kronsteina sabrano 1280, kod Benit Mila Josipa Ervina Rosenberga daruju Adolf Rosenberg 140, Laza Rosenberg 120, Hinko Samtlač 100, Emanuel Samtlač 80, Žiga Semnić 80, Salamon

Schwitzer 80, Josip ben Eliezer 80, Jolan Pessing 60, Izidor Pessing 60, Moše B. Aron 40, Ignjat Schwitzer 40, Sal. Schwitzer 40, Julijo Schwitzer 40, Herman Bihalj 40, Mavro Kischinovsky 40, H. Schwitzer 20, Žiga Brandeis 20, kod veridbe Mandil Böhm sabrano 708, u spomen haluca Josipa Darse sabrano 212, razno 160 3640.—
4.920.—

SAMOOPOREZOVANJE

Vukovar: A. Steiner 400.—

SKRABICE

Brod na Savi: Lucija Büchler 190.—
Zagreb: »Taheia« 670, Rosenberg 244,

Drag. Uhlmann 84, Milan Beilheim 1708, F. Rosenbaum 153, Josip Hoffmann 23, Steiner naslj. 80, Ljud. Lion 91, Eduard Weiss 80, Irena Büchler 30, Drag. Hrischl 150, Adolf Licht 640, dr. Hosen Jakobi 48, Jos. Rothmüller 164, Clara Barmaper 200, Jacob Beck 186, prof. A. Szemitz 130, Žiga Hacker 200, Z. A. P. D. 400, svega 19 skrabica 5281.—
5.471.—

ZLATNA KNJIGA

Zemun: prigodom vjenčanja Mordechaja Marka Mandila sa Esterom Eteikom Böhm daruju na ime istih: obitelji Häfner, Borivoj

Kanić, Bili Zahanja, Jakob Levi, Buko Romano, Jomtov Manaše, Alfred Freudenfeld, obitelji Böhm, Saul Konfino, djeca Moša Mandila, Laza Stojanović i supruga, M. L. Alkalay, Avram Burlan, Moše B. Aron, dr. H. Urbach Jakob Mandil, Haim Mandil ukupno 4000.—

U spomen haluca Josipa Darse na ime isloga daruju Moric Sasson, Haim Darsa, Juda Demajo, Moreno Anaf, Ziga Semnić, Sigmund Böhm, Josip Elias, Hugo Richtmann, Menahem Mendel, dr. Hinko Urbach, David Sasson, Moše B. Aron, Salamon Scheer, Mavro Kischinovskij, Mavro Neumann, Jakob Löwy, Izak Löwy, Jenö Pisker, Etel Pisker, dr. Arnold Schön, Izak Schorr, Mony Tarchy, Zoltan Polgar, Avram Ozriel, ukupno 8000.—

JAAR JUGOSLAVIJA

Daruvar: Šarika Gross, Gyulaves 4 masline 200.—
 Brod na Savi: Margita Hoffmann sakupila na zabavi Ž. Š. K. »Makabi« 80 masl. 4.000.—
 Hercegovac: Ljudevit Kaufer, 16 maslina 800.—
 Vukovar: Dr. Daniel Klein na ime Alice Klein 8 maslina 400.—
 Za ukupno 108 maslina 5400.—

DAROVİ KOD TORE

Križevci: Hinko Schwartz 500, Samuel Breyer, Jaska 500 1000.—
 Ludbreg: Ignac Weinrebe 400, Hinko Hirschsohn 150, S. Weiss 100, Ignac Hirschsohn, Rasinja 100, Zeljko Selinger, stud. med. Zagreb 100, Jakob Weiss, Sv. Martin Hum, 50, Hugo Blauchorn, Zagreb 100 1000.—
 Novi Sad: Benö Hirschenhauser 200, Adolf Zwiebach 200, Jehuda Brandais 40, Eduard Halmai 20, Ludwig Steiner 100, Wilhelm Löwy 100, Wilhelm Vig 1000, Anton Roth 100, Herman Schlossberger 20, David Pessing 400, Karl Pessing 100, Armin Fodor & Sohn 20, Armin Fodor & Sohn 20, Oscar Neumann 400, Šandor Pollak 250, Arnold Szekely 1000, Markus Bosskovitz 50, Simon Brener 100, Ludwig Schlossberger 100, dr. Franz Nagy 100, Jakob Salamon 50, Moritz Kaufman 80, Jehuda Brandais 300, Philip Scheer 40, Moritz Kaufmann 40, Eduard Halmai 10, N. Spielmann 30, Josef Kohn 30, dr. Eduard Freund 300,

Nandor Steiner 50, Nandor Bragyava 40, Balint Kovacs 300, Albert Danon 50, Eduard Krausz 300, Mano Alleweil 2000, dr. Koloman Kamaras 2000, Viktor Gross 500, David Pessing 1000, Max Bader 2000, Simon Pilliser 200, Oscar Neumann 1000, Felix Szus 400, Leo Klein 400, Jakob Wachberger 1000, Emil Roth 400, Balint Kovacs 500, Adolf Löwy jun. 400, Jakob Hochberg 200, Wilhelm Roth 1000, Bernat Ernest 500, Benö Forgacs 500, Simon Ornstein 500, Oscar Ofner 2000, Mor Pollak 600, Josef Kessler 500, Benö Hirschenhauser 100, Wilhelm Locker 500, Herman Dalnok 50, Sigmund Höning 200, Josef Goltz 100, Marlin Szasz 500, Simon Eckstein 500, Bela Fischer 500, Mor Gero 300, Herman A. Grünfeld 100, Samuel Hollander 500, Simon Holz 500, Desider Kalman 200, Oberarzt kod J. Broder 200, Matias Löwy 1000, dr. Ferd. Lustig 500, David Pessing 400, Max Boschan 200, Adolf Handler 500, Bernat Ernst 500, Julius Frank 400, Jenö Löwenberger 100, Ormin Fodor i sin 5, Jehuda Brandeis 400, zaostatak od g. 1921. 76 31.871.—

Sanski Most: Eliezer Z. Löwy 100, Braco Hassar 100, David Albachary 40, Benjamin Reich 40 280.—

Vukovar: Aleksa Steiner 400, Minko Steiner 400, Hinko Steiner 200, Sigmund Frank 200, Adolf Hercog 200, Hugo Baum 100, Leopold I. Hirth 100, dr. A. Stangl 100, Josip Augelus 50, Vilim Engl 50, Lavoslav Kaiser 50, Zoltan Stangl 50, Bernat Fuschak 50, Herman Stein 40 1990.—

Vinkovci: Lavoslav Stein 500, V. Ornstein 240, Hinko Bresslauer 500, N. Wiener 200, N. Taskir 200, Fischhof 100, Sigm. Hoffmann 80, Šandor Hahn 100, Dedo Mandl, Novi Sad 80 2000.—

Bijelina: Avram Fanci 400, Ph. Mr. Bern. Herzler 400 800.—

Zemun: Robert Bondy 100, Avram Deutsch 400, Rudolf Klopfer 100, Jakob Klopfer 800, Sigmund Löwy 400, Herman Semnic 100, Bernat Sonnenberg 400, Dr. Arnold Schön 400, Marko Scheer 100, Salamon Scheer 40, Adolf Scheer 40, dr. Aleks. Band 400, Rikard Binder 200, Josip Kronstein 400, Emanuel Samlaić 160, Izak Spindel 400, Herman i Albert Spindel 80, Ziga Szemnic 200, Lazar Sonnenfeld 200, Adolf Pisker 80, Dani Wechsler 80, Koloman Weinberg 40, N. Seiffert 40, Karlo Bran-

dais 40, Josip Herzl 40, Franjo Flesch 20, Milan Band 10 5.270.—
 44.211.—

MASLINE

Zagreb: Josip Wachs u vrh Elle Wachs 1 maslina 50.—
 Vinkovci: prigodom posvete kuće Sig. i Belike Türkel na ime istih, Jakob Türkel, Djakovo 8 maslina, Mavro Pollak Novi Sad 8, dr. Stanić, Ad. Preis, A. Grünwald, Vilko Ornstein, Adolf Hirtweil, Jak Schlesinger, Sig. Türkel, Isak Schlesinger, Ziga Hoffmann, Vilim Stein, Saša Stein, Emil i Fina Hirtweil ukupno za 18 maslina ukupno 34 masline 1800.—
 svega 35 maslina 1750.—

OBITELJSKA DAROVNA KNJIGA

Križevac: na svačuvima Ilona Rechnitzer —Nandor Bergl daruju po 120, Ljudevit Präger, Vladimir Radan, Slavoljub Scholler, Vilim Vogel po 80 Ernest Fürst, po 40 Herman Zaihnner, Weiss, M. Fürst, Ignac Kohn, ukupno 720.—
 Zagreb: na zanukama Zlata Gerber—Hinko Schrenger sabrano 5760.—
 Vinkovci: prigodom Brit—Mile u kući Bresslauer—Mišo Bresslauer 400, ing. Schäffer 400, Ljudevit Engel 200, Armin Borović 200, Emanuel Engel 200, Daniel Miškolci 200, dr. Lang 100, dr. Deutsch 100, Jakob Pick 100, Julius Guttmann 100, Jak. Reich 100, Jaques Herzog 100, dr. Lederer 80 2280.—
 8.760.—

PREGLED

Unišlo je iz Hrvatske, Slavonije i Dalmacije 46.241.—
 Iz Bosne i Hercegovine 800.—
 Vojvodine 31.871.—
 Ukupno K 78.912.—
 Od 1. januara do 30. novembra 1922. unišlo je sveukupno K 1,140.310.28.—

Prispjele su pive vrsti
oštrice à la Gillette
 6 K po komadu.
 Za svaki komad se jamči.
 i ostala roba
 Ivan Spiz, Zagreb
 Bakačeva ulica broj 5

INSTALACIONI ZAVOD
MILAN FREIBERGER
 BAKAČEVA ZAGREB TELEFON
 ULICA BR. 5 ZAGREB BROJ 6-14
 UIVADJANJE ELEKTR. POGONA (CENTRALA), DYNAMO STROJEVA, ELEKTROMOTORA, ELEK. RASVJETE, KUĆNIH TELEFONA. PREUZIMA SVE POPRAVKE ISTE STRUKE.

Prva Odlikovana Dalmatinska Parna Destilarija
V. MORPURGO SPLIT
 nagradjena na svim izložbama najvećim odlikovanjima
 Alkohol triplo bon gout - Rakije svake vrsti -
 Sovjetski poznat „Maraschino“ - Ekstrakt od
 Maraske i Cognac I. Medicinal - Cognac Dal-
 matia, obljubljene marke - Likeri najfinijih vrsti
 Sirupi od voća, i munade itd. Častim se ta-
 kodjer javiti svojim cijenjenim mušterijama, da
 sam proizvedio ove godine izvrsno kaštelansko
 vino כשר של פסח pod nadzorom mjesne
 Izraelske opštine - Cijenik šalje se na zahtjev!

Asbestni škriljevac
 cement, vapno, opeke,
 betonsko gvožđe, traverze
 i sav gradjevni alat, te materijal
 prodaje na veliko:
„GRADIVO“ trgovačko društvo za
 promet gradjevnim i
 tehničkim materijalom
ZAGREB Bogovićeve ulica br. 3
 Telefon 5-55 Brzjavi „Gradivo“

DIONIČKO DRUŠTVO „MERKUR“
 VELETRGOVINA I KONFEKCIJA PAPIRA
 TELEFON: 17-95 **ZAGREB - ILICA 31** PAPERMERKUR BRZOJAVI
 Veletrgovina pisatceg, risatceg, novinskog, te omotnog papira
 Vlastiti proizvod bilježnica, notesa, blokova i konfekcija svih proizvoda i papira
 Tvorničko skladište kuverata, te pisatceg i risatceg pribora

NOVA KNJIŽARA D. D.

Ilica broj 92

ZAGREB

Telefon 10-17

Preporuča svoje bogato skladište svih hrvatskih i srpskih knjiga. Veliki izbor njemačke i francuske književnosti. Pisaci i risači pribor i skolske potrepštine. Specijalna knjižara — jedina u Jugoslaviji za judaica i hebraica. Talit, mezuzet, tefilin i ostale ritualije. Cijene umjerene.

Izvadak iz našeg popisa knjiga, Judaica u hrvatskom jeziku:

Vrhlicky: Bar-Kochba, pjesan, opsežno djelo	K 40.—
Nordau Max: Doktor Kohn, tragedija	K 40.—
Novak Grgo dr.: Židovi u Splitu	K 25.—
Bernstein S. dr.: Cijonizam njegovo biće i njegova organizacija	K
Iz židovske književnosti njemački:	
Abbeles O.: Jüdische Flüchtlinge Szenen und Gestalten	K 30.—
Alejchem Scholem: Marienbad (geb.)	K 140.—
Audual L.: Ahaver. Roman	K 90.—
Auerbach B.: Spinoza, Ein Denkerleben	K 30.—
Beda: Getaufte und Baldgetaufte	K 20.—
Benzinger Lic. J. dr.: Geschichte Israels bis auf die griechische Zeit	K 45.—
Barlsch Hans R.: Seine Jüdin oder Jakob Böhmes Schusterkugl. Roman	K 180.—
Bernfeld S.: Die Jüdische Literatur	K 70.—
Bernstein S. D.: Der Zionismus Sein Wesen und seine Organisation	K 16.—
Buber Martin: Drei Reden über das Judentum (geb.)	K 80.—
Buber Martin: Der grosse Maggid und seine Nachfolge (geb.)	K 200.—
Frei Bruno: Jüdisches Elend in Wien	K 60.—
Guf: Für unsere Jugend. Ein Unterhaltungsbuch für israelitische Knaben und Mädchen Band I./II.	K 230.—
Goldmann: Die drei Forderungen des jüdischen Volkes	K 16.—

Güdemann M. dr.: Das Judentum	K 45.—
Gorelik Sch.: Golus, Zion u. Romanik	K 35.—
Gorelik Sch.: Schoben Alechem	K 18.—
Gorelik Sch.: Heinrich Graetz	K 18.—
Gorelik Sch.: Mendele	K 18.—
Gordon: Briefe aus Palästina.	
Herzl Theodor: Das Neue Ghetto. Drama	K 50.—
Herzl Theodor: Philosophische Erzählungen (geb.)	K 95.—
Herzl Theodor: Der Flüchtling Lustspiel	K 10.—
Herzl Theodor: Tagebücher I.	K 250.—
Hess Moses: Rom und Jerusalem	K 30.—
Hoeflich Eugen: Feuer im Osten	K 45.—
Hoeflich Eugen: Der Weg in das Land. Palaestinsische Aufzeichnungen	K 45.—
Hölscher Gustav dr. Lic.: Landes und Volkskunde Palästinas	K 35.—
Holitscher Arthur: Reise durch das jüdische Palästina	K 55.—
Klausner Joseph: Geschichte des Neuhebräischen Literatur	K 80.—
Jüdische Jugend	K 30.—
Lyrische Dichtung: Deutscher Juden	K 45.—
Mayer Sigmund: Die Wiener Juden 1700—1900	K 120.—
Orzeszko Elisa: Der Dorfhausierer	K 35.—
Müller Ernst: Der Sohar u. seine Lehre	K 80.—
Nachmann Chaim Bialik: Ausgewählte Gedichte (geb.)	K 300.—

Rubaschow Salman: Privatschaffliche und Genossenschaftliche Kolonisation in Palästina (geb.)	K 40.—
Ruppin Arthur dr.: Die Juden der Gegenwart	K 90.—
Schwadron Abraham: Mausechel Predigt eines Fanalikers	K 15.—
Schwarz Adolf dr.: Die Frauen der Bibel	K 26.—
Scherbet Simon dr.: Jüdische Ärzte und ihr Einfluss auf das Judentum	K 25.—
Schwarz Israel: Zions-Klänge	K 18.—
Schwarz Karl: Lesser Ury	K 18.—
Singer Irma: Das verschlossene Buch Jüdische Märchen (geb.)	K 52.—
Sokolov Nahum: Geschichte des Zionismus I./II. Band (geb.)	K 240.—
Steuer Alfred: Galizische Ghettoesgeschichten u. Bilder	K 20.—
Sternberg Fietz dr.: Die Juden als Träger einer neuen Wirtschaft in Palästina	K 40.—
Strauss Ludwig: Ostjüdische Liebeslieder (geb.)	K 55.—
Tharand I. u. I.: Der Schatten des Kreuzes. Roman	K 80.—
Winoer Ludwig: Die Jüdische Orgel (geb.)	K 80.—
Zweig Arnold: Drei Erzählungen	K 45.—
Muzikalije:	
Hirschler Ziga: Židovske narodne pjesme. Album 60 pjesama za glas i glasovir finije izdanje	K 80.— K 140.—
Molitvenici za svaki dan (Siddur) blagdane (Machzor) i Mirjam.	
Igra:	
Jevrejski loto	K 100.—

1^a goriva drva

rezana i cjepana 500 kg. K 850.—
1000 kg. K 1600.—
Dostavlja u kuću svaku količinu na hvatove i vagone.

Šandor Weiller

Trnjanska cesta 40.
Telefon 24-69

ŠTOFOVA NA VELIKO

ADLER I BÜCHLER
ZAGREB PRERADOVIĆEVA 2

TELEGRAM: ŠTOFOVA — TELEFON: 26—56

Jedino najveće specijalno skladište kratke nakitne i pletene robe samo na veliko, niske cijene, solidna podvorba

Dragutin Ullmann, Zagreb
Ilica 36 Ilica 36

Židovi! Cijonisti!

Uplaćujte svoj šekel

Nudja **kontrolne satove**

za noćobdije

Brzo i jeftino obavila sve popravke

Schnittlinger, urar
Zagreb Jelačićev trg broj 23

Upotrebljavajte
samo

»L Y O«

kozmetičke
preparate

VREĆE

iz jute, tekstilita i papira nove i upotrebljene u svim dimenzijama za brašno, posije, ugalj i t. d., dobiju se najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG

Vrhovčeva 13 ZAGREB Telefon 19-85

Kupujemo sve vrste upotrebljenih vreća uz najveću dnevnu cijenu —
Zavod za posudjivanje nepremoćivih ponjava

Prva hrvatska veletrgovina željeza i
željezne robe

Ferdo Hirschl k. d.

Jelačićev trg 13 ZAGREB Telefon br. 279
Poslovnica: Petrinjska ulica broj 4

Preporuča svoje bogato skladište željezne robe, posudja, gospodarskih strojeva, kućnih uređaja, te sve vrste građevnih potrebitina. Solidna roba, brza posluga, cijene umjerene.

IMPORTNA KUĆA

D. HIRSCHL I DRUG

8 AKADEMSKI TRG **ZAGREB** AKADEMSKI TRG 8

TELEFON BROJ 13—31.

TELEGRAM: HISCOMP.

nudja na veliko manufakturnu robu

Čokolada
Manner
Wien

Zastupstvo i
Skladište,

A.
ROMANO

AKADEMIČKI
TRG
BR. 8

KROJAČKA DVORANA

za GOSPODU

HINKO GRAF

Zagreb Berislavićeva
br. 4.

CIJENE UMJERENE · IZRADBA BRZA

Preporučuje se P. N.
Gospodi za izradbu
najmodernijih odjela.
Veliki izbor
najfinijih engleskih
Štofova

STEZNICI

po mjeri iz najfinijeg francuskog materijala po najnovijem pariškom i bečkom kroju.

Moderniziranje i čišćenje
nošenih steznika

Atelier steznika

EMA BUxbaUM

Zagreb, Bregovita ul. 1.

„Sidro“ d. d.

Za trgovinu željezom

Vališka ulica 40 ZAGREB Telefon 61 i 21-30

Veliko skladište željeza te sve u željeznu struku zasjecajuće robe, napose traverz i betonskog željeza.

KOVINE

Engleski cín (kositar), bakar, cínk, mjed, olovo, bijela kovina (Lagermetall) u svima legurama i sve vrsti specijalnih kovina.

Sve vrsti kovinskih polufabrikata kao:

bakreni lim, olovni lim i vodovodne cijevi, cínkovni lim, pocínčani lim, mjedeni lim, bakrene kotlove za rakiju i polentu, kao i sve druge polufabrikate iz specijalnih kovina.

Peronospora štrcaljke System Austria i Vermorel te sve nadoknadne djelove.

Olovna gledja, minium, cínkovo bjelilo, zelena galica.

Tražite specialne ponude!

METALOKEMIKA

D. D. ZA KEM. I RUDARSKÉ PROIZVODE
ZAGREB

Strossmayerova ulica broj. 6.

Brzozavi: METALOKEMIKA. Telefon inter. 16—11.